JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
L. A. GEELHOED
26 päivänä syyskuuta 2002 [1]

Sisällys

I Johdanto: Asian tausta I-3272

II Asiaa koskevat sopimusmääräykset I-3273

A 3.3.1994 tehty puitesopimus I-3273

B 14.1.1999 tehty lisäys puitesopimukseen I-3276

III Asian käsittely ja asianosaisten vaatimukset I-3277

IV Arviointi I-3280

A Alustava huomautus I-3280

B Tutkittavaksi ottaminen I-3281

a) Oikeudenkäyntiväite I-3281

b) SERS:n ja Strasbourgin kaupungin liitännäisen kanteen tutkittavaksi ottaminen I-3284

c) Parlamentin niiden vaatimusten tutkittavaksi ottaminen, jotka koskevat puitesopimuksen 5.1. ja 6.3 kohdan soveltamista sopimusperusteisen valmistumispäivän siirtyessä I-3285

C Puitesopimuksen 3.2, 3.3, 5 ja 6.3 artiklan tulkintaa I-3286

1) Välimiesten lausunto I-3286

2) Asianosaisten oikeudelliset perusteet ja perustelut I-3288

3) Arviointi I-3291

D Puitesopimuksen 3.2, 3.3, 5.1, 5.2, 5.3 ja 6.3 artiklan soveltaminen käsiteltävänä olevaan asiaan I-3293

1) Tosiseikat I-3293

2) Arviointi I-3296

a) Alustavat huomautukset I-3296

b) Ylivoimainen este I-3298

1 — Alkuperäinen kieli: hollanti.

c) Huonot sääolosuhteet I-3304
d) Hallinnolliset kieltomääräykset I-3307
e) Lisärakentaminen ja muutokset (puitesopimuksen 5.3 artikla) I-3307
f) Puitesopimuksen 6.3 artiklan soveltaminen I-3308
g) Kulut I-3309
V Ratkaisuehdotus I-3310

I Johdanto: Asian tausta

1. Riita-asiassa ovat asianosaisina Euroopan parlamentti kantajana (jäljempänä parlamentti) ja vastaajina Société d'aménagement et d'équipement de la région de Strasbourg (Strasbourgin alueen kaavoitus- ja varusteluyritys, jäljempänä SERS) ja Strasbourgin kaupunki, ja se koskee 31.3.1994 tehdyn puitesopimuksen tiettyjen säännösten tulkintaa ja täytäntöönpanoa. Kyseisen sopimuksen tavoitteena on erityisesti osapuolten välisten suhteiden määritteleminen rakennettaessa rakennuskokonaisuutta, joka SERS:n piti toteuttaa parlamenttia varten.

2. Aikaisemmin eli 5.10.1992 Strasbourgin kaupunki oli päättänyt luovuttaa maa-alueen tätä tarkoitusta varten. Rakennustyön toteuttaminen ja hoitaminen oli annettu SERS:n tehtäväksi 31.8.1993 päivätyllä sopimuksella. SERS on niin kutsuttu société d'économie mixte (pääosin julkisen vallan hallinnassa oleva yksityinen yhtiö), jonka on perustanut Strasbourgin kaupunki ja jonka tavoitteena on kehittää ja toteuttaa kiinteistöhankkeita kaupunkia varten. Osapuolten keskinäisiä suhteita rakentamisen aikana, uuden rakennuksen valmistuessa ja työ hyväksyttäessä sekä hyväksymisen jälkeen sääntelee 31.3.1994 tehty puitesopimus liitteineen. Käsiteltävänä olevassa asiassa on kyse erityisesti puitesopimuksen niistä määräyksistä, jotka koskevat valmistumispäivää, valmistumispäivän siirtämiseen mahdollisesti johtavaa rakentamisen viivästymistä, valmistumisen viivästyessä maksettavaa viivästyssakkoa ja siihen liittyen velvollisuutta maksaa viivästyskorkoa.

3. Rakentaminen on viivästynyt monista syistä, ja uusi rakennus on valmistunut vasta melkein vuosi puitesopimuksessa määrätyn päivämäärän 31.12.1997 jälkeen. SERS:n mukaan myöhästymisen syyt ovat sellaisia, että niiden vuoksi on perusteltua hyväksyä sopimusperusteista päivää myöhäisempi päivä. Parlamentti puolestaan katsoo, että näin ei ole. Alun perin erimielisyys liittyi puitesopimuksen niiden säännösten tulkintaan, jotka koskivat valmistumispäivää, valmistumisen viivästyessä maksettavaa viivästyssakkoa ja velvollisuutta maksaa viivästyskorkoa sovitun valmistumispäivän ja todellisen valmistumispäivän (eli 15.12.1998) väliseltä ajalta.

4. Rakennuksen todellista valmistumis- ja työn hyväksymispäivää sekä sopimusperusteista päivää koskevan erimielisyytensä sopimiseksi parlamentti ja Strasbourgin kaupunki ovat tehneet 14.1.1999 kolme sopimusta, jotka myös SERS on allekirjoittanut 19.1.1999.

Kyse oli:

— puitesopimukseen tehdystä lisäyksestä, jolla täydennetään sen 29 artiklaa ja joka koskee välimiesten nimeämistä yksinomaan sitä varten, että ratkaistaan se tulkinta- ja soveltamiseroja koskeva erimielisyys, joka liittyy sopimusperusteisen valmistumispäivän vahvistamiseen puitesopimuksen 3, 5, 6 ja 25 artiklan perusteella

— välityspöytäkirjasta, jolla osapuolet päättivät pyytää välimiesten lausuntoa edellä mainitussa lisäyksessä kuvatusta erimielisyydestä

— rakennuksen valmistumisen toteavasta katselmusasiakirjasta, jossa osapuolet ovat sopineet erityisesti, että puitesopimuksen 4 artiklan ensimmäisessä kohdassa tarkoitetuksi rakennuksen valmistumispäiväksi vahvistetaan 15.12.1998 ja että siten SERS:n ja parlamentin välinen vuokrasopimus alkaa samana päivänä ja puitesopimuksessa määrätyillä edellytyksillä.

5. Välimiehet antoivat 22.3.1999 pyydetyn lausunnon. Parlamentti, joka ei ollut samaa mieltä tietyistä lausunnon kohdista, nosti sitä vastaan kanteen, joka on jätetty ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen edellä 4 kohdassa mainitun lisäyksen 1 artiklan 2 kohdan nojalla.

II Asiaa koskevat sopimusmääräykset

A *3.3.1994 tehty puitesopimus*

6. Käsiteltävänä olevaa asiaa koskevat puitesopimuksen määräykset ovat seuraavat:

3.2 artikla

"Rakennus valmistuu viimeistään 31.12.1997."

3.3 artikla

"Rakennuksen varsinaisen rakennusosan rakentamistyöt alkavat 1.10.1994. SERS:lle asetetaan mainitusta päivästä alkava 36 kuukauden pituinen arvioitu määräaika saada rakennus valmiiksi.

Tässä artiklassa tarkoitettua valmistumista koskevaa määräaikaa voidaan tarpeen mukaan pidentää kohtuullisesti SERS:n asianmukaisesti perusteleman viivästyksen vuoksi. Näin on erityisesti seuraavissa tapauksissa:

— Euroopan parlamentti pyytää lisä- tai muutostöitä

— hallinnollisen luvan tai hallinnollisten lupien saaminen viivästyy niitä käsittelevistä tai ne myöntävistä viranomaisista taikka kolmansista johtuvista syistä;

— urakoitsijan yhden tai useamman sopimuspuolen velkasaneerauksen tai konkurssin seuraamusten vuoksi;

— oikeuskäytännön ja oikeuskirjallisuuden mukainen ylivoimainen este;

— rakennustyöhön vaikuttava lakko;

— hallinnollinen tai tuomioistuimen päätös taikka kieltomääräys, jolla työt keskeytetään;

— ilkivalta, huonot sääolosuhteet, luonnonkatastrofit, sota, terrorismi, arkeologiset kaivaukset;

— Euroopan parlamentti jättää vastaamatta tai sen vastaus viivästyy yli 3 viikkoa tiedoksisaamisen jälkeen."

5.1 artikla

"Vaikka 3.3 artiklassa tarkoitettu 36 kuukauden määräaika ylittäisi 3.2 artiklassa vahvistetun päivämäärän, jota on mahdollisesti siirretty 5.2 artiklan nojalla, SERS:n on maksettava 3.2 artiklassa tarkoitetusta

päivästä alkaen, jota on mahdollisesti siirretty 5.2 artiklan nojalla, täysvoimaisesti ja ilman muuta menettelyä viivästyksen vuoksi 28 000 ecun suuruista viivästyssakkoa kultakin työpäivältä siten, että enimmäismääränä on 3 prosenttia todetuista rakentamiskuluista (rakentamiskulut ja suunnittelukulut).

— —

Päiväkohtainen viivästyssakko — tai alennettu viivästyssakko, josta on kyse edellä — lakkaa päivänä, jona suoritetaan 4 artiklassa tarkoitetun valmistumisen todentava katselmus, ja joka tapauksessa sakon saavuttaessa enimmäismääränsä."

5.2 artikla

"3.2 artiklassa määrättyä päivää voidaan siirtää seuraavissa tapauksissa:

— asianmukaisesti todettu ylivoimainen este,

— hallinnollinen päätös tai tuomioistuimen päätös, jolla työt keskeytetään,

— luonnonkatastrofi, sota, terrorismi, arkeologiset kaivaukset,

— Caisse des Congés Payés du Bâtiment de Strasbourgin (Strasbourgin vuosilomarahakassa) hyväksymät huonot sääolosuhteet,

— hallinnollisen luvan tai hallinnollisten lupien saamisen viivästyminen niitä käsittelevistä tai ne myöntävistä viranomaisista johtuvista syistä, lukuun ottamatta Strasbourgin kaupunkiin kuuluvia viranomaisia.

Tässä tapauksessa vahvistetaan lisämääräaika osapuolten yhteisellä sopimuksella, tai jos sopimukseen ei päästä, 29 artiklassa tarkoitetun tuomioistuimen päätöksellä.

SERS ilmoittaa Euroopan parlamentille heti, kun se on saanut tietoonsa minkä tahansa mahdollisen viivästyksen syyn. Jos se ei menettele näin, se ei voi vedota viivästykseen saadakseen lisämääräaikaa."

5.3 artikla

"3.2 artiklassa määrätyn päivän osalta ei oteta huomioon Euroopan parlamentin

pyytämää tai sen hyväksymää lisärakentamista tai muutoksia.

— — ".

6.3 artikla

"Viivästyskorkoa sovelletaan kaikkiin rahoituslaskelmaan sisältyviin kululuokkiin siitä päivästä alkaen, jona SERS suorittaa ne, ensimmäisen väliaikaisen investointikulun vahvistamispäivään asti — — .

— —

Euroopan parlamentti ei ole velvollinen maksamaan viivästyskorkoa 3.2 artiklassa tarkoitetun valmistumispäivän, jota on mahdollisesti siirretty 5.2 artiklan nojalla, ja todellisen valmistumispäivän väliseltä ajalta, jos valmistumispäivän siirtymisen syynä on SERS:n virhe tai sellainen viivästys, jota 29 artiklassa tarkoitettu tuomioistuin ei katso perustelluksi."

25 artikla

"Yleistä aikataulua (tämän sopimuksen liite 6) on noudatettava, ja SERS:n on esitettävä hankkeen edistymisen osoittavan kuukausittaisen kertomuksensa ohella rakennustyön aikataulut. Mahdolliset viivästykset on osoitettava ja selitettävä, ja SERS:n on tässä tapauksessa ilmoitettava Euroopan parlamentille niistä asianmukaisista toimenpiteistä, jotka se aikoo toteuttaa tilanteen korjaamiseksi, sanotun kuitenkaan rajoittamatta 5 artiklan soveltamista."

29 artikla

"Jos sovintoratkaisuun ei päästä, kaikki tätä sopimusta koskevat riidat käsitellään Euroopan yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa — — ".

B *14.1.1999 tehty lisäys puitesopimukseen*

7. Käsiteltävänä olevaa asiaa koskeva lisäyksen määräys on 1 artikla. Siinä määrätään seuraavaa:

"1. Puitesopimuksen 29 artiklaa täydennetään seuraavasti: nimetään välimie-

het yksinomaan sitä varten, että ratkaistaan se tulkintaa ja soveltamista koskeva erimielisyys, joka liittyy sopimusperusteisen valmistumispäivän vahvistamiseen puitesopimuksen 3, 5, 6 ja 25 artiklan nojalla; välimiehet nimetään tämän lisäyksen liitteenä I olevassa välityspöytäkirjassa vahvistettujen menettelyjen mukaisesti.

2. Välimiehet antavat kyseisestä erimielisyydestä yksinomaan oikeudellista kysymystä koskevan lausunnon puitesopimuksessa olevien määräysten perusteella.

Kummankin osapuolen on noudatettava tätä lausuntoa, sanotun kuitenkaan rajoittamatta kummankin mahdollisuutta nostaa tätä lausuntoa vastaan kanne puitesopimuksen 29 artiklassa tarkoitetussa tuomioistuimessa 30 päivän kuluessa lausunnon tiedoksiannosta."

III Asian käsittely ja asianosaisten vaatimukset

8. Sen jälkeen, kun parlamentti oli jättänyt kanteen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen 20.4.1999, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kirjaaja on lähettänyt siitä vastaanottoilmoituksen 21.4.1999 päivätyllä kirjeellään. Kyseisessä kirjeessään kirjaaja on kiinnittänyt parlamentin huomiota siihen seikkaan, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ollut toimivaltainen ratkaisemaan EY:n perustamissopimuksen 181 artiklassa (josta on tullut EY 238 artikla) tarkoitetun välityslausekkeen nojalla toimielimen nostamaa kannetta, ja se ilmoitti aikomuksestaan toimittaa kanteen yhteisöjen tuomioistuimen kirjaajalle EY:n tuomioistuimen perussäännön 47 artiklan ensimmäisen kohdan nojalla, ellei parlamentti ilmoita 3.5.1999 mennessä, että se todellakin aikoi nostaa kanteen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa.

9. Parlamentti ilmoitti 28.4.1999, että se ei vastustanut kanteen siirtämistä yhteisöjen tuomioistuimeen. Tämän jälkeen kanne jätettiin 4.5.1999 yhteisöjen tuomioistuimeen, jossa se rekisteröitiin seuraavana päivänä.

10. SERS on esittänyt 23.7.1999 kannetta koskevan muodollisen oikeudenkäyntiväitteen yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 91 artiklan 1 kohdan nojalla.

11. Yhteisöjen tuomioistuin on julkisasiamiestä kuultuaan päättänyt 7.12.1999 antamallaan määräyksellä liittää oikeudenkäyntiväitteen pääasian käsittelyyn työjärjestyksensä 91 artiklan 4 kohdan nojalla.

12. Parlamentti pyysi 7.4.2000 työjärjestyksen 82 a artiklan 1 kohdan b alakohdan nojalla asian käsittelyn lykkäämistä osapuolten välisten neuvottelujen vuoksi. SERS ja Strasbourgin kaupunki vastustivat tätä pyyntöä 17.4.1999 päivätyllä kirjeellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 20.4.1999, sillä perusteella, että SERS ei ollut osapuolena neuvotteluissa, joihin parlamentti viittaa. Näin ollen menettelyä ei lykätty.

13. Asianosaiset esittivät suulliset lausumansa 24.1.2002 pidetyssä suullisessa käsittelyssä.

14. Oikeudenkäyntiväitteen osalta parlamentti vaatii, että yhteisöjen tuomioistuin

— hylkää oikeudenkäyntiväitteen perusteettomana

— hylkää oikeudenkäyntiväitteen esittäneiden asianosaisten vaatimuksen 20 000 euron suuruisen oikeudenkäyntikorvauksen maksamisesta

— velvoittaa oikeudenkäyntiväitteen esittäneet asianosaiset korvaamaan oikeudenkäyntikulut

— jatkaa pääasian käsittelyä tai toissijaisesti siirtää asian ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen käsiteltäväksi.

15. Pääasian osalta parlamentti vaatii, että yhteisöjen tuomioistuin:

— velvoittaa SERS:n maksamaan viivästyssakkoa 9.1.1998 alkaen, eli päivästä, jona IPE IV -rakennuksen oli sovittu valmistuvan, 14.12.1998 asti, eli sitä katselmusta edeltävään päivään, jolloin rakennuksen valmistuminen piti todeta, tai toissijaisesti, velvoittaa SERS:n maksamaan viivästyssakkoa sopimusperusteisesta rakennuksen valmistumispäivästä alkaen, jonka yhteisöjen tuomioistuin vahvistaa

— toteaa perusteettomiksi viivästykset 9.1.1998 alkaen, eli IPE IV -rakennuksen sopimusperusteisesta valmistumispäivästä, ja toteaa siten, että Euroopan parlamentti ei ole velvollinen suorittamaan viivästyskorkoa mainitusta sopimusperusteisesta valmistumispäivästä 14.12.1998 asti, eli sitä katselmusta edeltävään päivään, jossa rakennuksen valmistuminen piti todeta, tai toissijaisesti, toteaa, että Euroopan parlamentti ei ole velvollinen maksamaan viivästyskorkoa siitä sopimusperusteisesta valmistumispäivästä, jonka yhteisöjen tuomioistuin vahvistaa

— kumoaa välimiesten antaman lausunnon

— velvoittaa vastaajat korvaamaan oikeudenkäyntikulut

— jättää vastaajien liitännäisen kanteen välimiesten lausuntoa vastaan tutkimatta

— hylkää vastaajien vaatimuksen 300 000 Ranskan frangin suuruisen oikeudenkäyntikorvauksen maksamisesta

— hylkää kaikki vastaajien muut vaatimukset.

16. Oikeudenkäyntiväitteen osalta SERS ja Strasbourgin kaupunki vaativat, että yhteisöjen tuomioistuin:

— toteaa yhteisöjen tuomioistuimen 91 artiklan ja sitä seuraavien artikloiden mukaisesti, että oikeudenkäyntiväite, jonka Strasbourgin kaupunki ja SERS ovat esittäneet Euroopan parlamentin kannetta vastaan, voidaan ottaa tutkittavaksi ja se on perusteltu

— toteaa, että sovittu 30 päivän määräaika kanteen nostamiseksi toimivaltaisessa tuomioistuimessa välimiesten lausuntoa vastaan oli päättynyt saatettaessa asia yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi (5.5.1999)

— toteaa, että välimiesten lausunto on tullut lopulliseksi ja peruuttamattomaksi

— velvoittaa Euroopan parlamentin korvaamaan oikeudenkäyntikulut ja maksamaan kullekin vaatimuksia esittävälle asianosaiselle, eli Strasbourgin kaupungille ja SERS:lle 20 000 euron suuruisen oikeudenkäyntikorvauksen

— ainoastaan toissijaisesti ja jos yhteisöjen tuomioistuin päättäisi, mikä sinänsä on hyvin epätodennäköistä, liittää oikeudenkäyntiväitteen pääasiaan tai hylätä oikeudenkäyntiväitteen erillisellä päätöksellä, myöntää SERS:lle ja Strasbourgin kaupungille uudet asianmukaiset määräajat vaatimusten esittämiseksi pääasiassa.

17. Pääasian osalta SERS ja Strasbourgin kaupunki vaativat, että yhteisöjen tuomioistuin:

— vahvistaa sen, että Strasbourgin kaupunki ja SERS nostavat liitännäisen kanteen välimiesten lausuntoa vastaan siltä osin kuin välimiehet ovat katsoneet, että valmistumispäivä oli 31.12.1997 ja että sitä ei ollut mahdollista lykätä muutoin kuin 5.2 artiklassa määrätyistä syistä

— toteaa, että valmistumispäivä 31.12.1997 on vain arvioitu päivämäärä ja sitä voidaan siirtää kaikista niistä syistä, jotka ovat perusteltuja sovellettaessa 3 artiklan määräyksiä, jotka muodostavat jakamattoman kokonaisuuden

ja siltä osin kuin kyse on Euroopan parlamentin kanteesta:

— hylkää kyseisen kanteen

— vahvistaa sen, että yhteisöjen tuomioistuimella ei ole muita valtuuksia tai laajempia valtuuksia kuin välimiehillä

— toteaa, että yhteisöjen tuomioistuin voi ratkaista ainoastaan riitaan sovellettavat oikeusperiaatteet, eikä se voi arvioida tosiseikkoja, ja sitä suuremmalla syyllä, että yhteisöjen tuomioistuin ei voi vahvistaa valmistumispäivää, koska kyse on välimiesmenettelyn ulkopuolisista seikoista, jotka eivät kuulu yhteisöjen tuomioistuimen toimivaltaan sen ratkaistessa asian parlamentin kanteen devolutiivisen (siirtävän) vaikutuksen perusteella

— vahvistaa välimiesten lausunnon kaikilta muilta osin kuin siltä, joka on SERS:n ja Strasbourgin kaupungin kanteen kohteena

— velvoittaa parlamentin korvaamaan oikeudenkäyntikulut ja 300 000 Ranskan frangin suuruisen oikeudenkäyntikorvauksen.

IV Arviointi

A *Alustava huomautus*

18. Käsiteltävänä olevassa asiassa tulee esiin kolmenlaisia kysymyksiä, jotka koskevat:

— tutkittavaksi ottamista

— parlamentin, SERS:n ja Strasbourgin kaupungin välisen puitesopimuksen tiettyjen määräysten tulkintaa

— näiden määräysten soveltamista seikkoihin, jotka koskevat rakentamista.

19. Käsiteltävänä olevan asian eri puolia arvioidaan näin ryhmiteltyjen kysymysten näkökulmasta edellä mainitussa järjestyksessä.

B *Tutkittavaksi ottaminen*

20. Vaatimuksissaan asianosaiset ovat esittäneet kolme erillistä oikeudenkäyntiväitettä.

a) SERS:n ja Strasbourgin kaupungin esittämä muodollinen oikeudenkäyntiväite parlamentin kannetta vastaan työjärjestyksen 91 artiklan 1 kohdan nojalla.

b) Parlamentin vaatimus siitä, että liitännäinen kanne, jonka SERS ja Strasbourgin kaupunki ovat nostaneet välimiesten lausuntoa vastaan, on jätettävä tutkimatta.

c) SERS:n ja Strasbourgin kaupungin esittämät perusteet, joissa vaaditaan epäsuorasti niiden perusteiden jättämistä tutkimatta, joilla parlamentti pyrkii saamaan yhteisöjen tuomioistuimen ratkaisun siitä, miten puitesopimusta sovelletaan rakentamiseen liittyviin seikkoihin. Vastaajien mukaan parlamentin kanteella on devolutiivinen vaikutus, ja siten se rajoittuu asiakysymyksen osalta (ratione materiae) välimiesten lausunnon kohteeseen. Tämän vuoksi yhteisöjen tuomioistuimen on tutkittava parlamentin kanne ainoastaan siltä osin kuin kyse on välimiesten lausunnossa arvioiduista oikeudellisista kysymyksistä. Sen perusteella voidaan vastakohtaispäättelyn (a contrario) mukaisesti tehdä se johtopäätös, että vastaajien mielestä parlamentin kanne on jätettävä tutkimatta siltä osin kuin se koskee myös puitesopimuksen soveltamista kyseiseen asiayhteyteen.

a) Oikeudenkäyntiväite

21. SERS:n ja Strasbourgin kaupungin esittämät kaksi perustetta parlamentin kanteen tutkittavaksi ottamista vastaan voidaan tiivistää helposti.

22. Ensinnäkin kanne on näiden asianosaisten mukaan nostettu liian myöhään sen vuoksi, että kanne on rekisteröity yhteisöjen tuomioistuimen, eli toimivaltaisen tuomioistuimen, kirjaamoon vasta 5.5.1999. Tältä osin ei ole merkitystä sillä, että kanne on saapunut ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen jo 20.4.1999, eli sen nostamiselle määrätyn 30 päivän määräajan kuluessa.

23. Toiseksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kirjaaja ei voinut toimittaa asiakirjoja yhteisöjen tuomioistuimen kirjaajalle pelkästään kirjeellä. Tällainen yksinkertaistettu menettely, josta on määrätty EY:n tuomioistuimen perussäännön (jäljempänä perussääntö) 47 artiklan ensimmäisessä kohdassa, on mahdollinen ainoastaan niissä tapauksissa, joissa yhteisöjen tuomioistuimelle osoitettu kanne on erehdyksessä toimitettu ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kirjaamoon (tai päinvastoin). Käsiteltävänä olevassa asiassa ei kuitenkaan ole tapahtunut mitään erehdystä: kanne oli osoitettu ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelle, ja se on jätetty sen kirjaamoon. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen olisi pitänyt soveltaa perussäännön 47 artiklan toista kohtaa.

24. Parlamentti puolustautuu tätä ensimmäistä perustetta vastaan kannalla, jonka mukaan itse kanneaikoihin ei ole mitään vaikutuksia sillä menettelytavalla, jolla ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ja yhteisöjen tuomioistuin korjaavat keskinäisissä suhteissaan kanteen osoittamisen. Tämä ilmenee myös perussäännön 47 artiklan tekstistä itsestään, jossa ei mainita mitään määräaikaa eikä sellaisen päättymistä. Kanteen nostamiseksi vahvistetussa määräajassa on riittävää, että se on jätetty ajoissa jompaan kumpaan yhteisöjen tuomioistuin -nimisen toimielimen kirjaamoista.

25. Toisen perusteen osalta parlamentti huomauttaa, että se perustuu liian muodolliseen tulkintaan perussäännön 47 artiklasta. Mainitun 47 artiklan ensimmäisessä ja toisessa kohdassa määrättyjen menettelyjen tiukka soveltaminen ei edistä hyvää ja joustavaa lainkäyttötapaa. Parlamentti huomauttaa lisäksi, että, kuten kanteen mukana olevasta kirjeestä ilmeni selvästi, se on ottanut huomioon sen seikan, että sen kannetta ei ehkä ollut osoitettu oikealle tuomioistuimelle. Tämän mahdollisuuden varalta parlamentti pyysi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta toimittamaan kanteen yhteisöjen tuomioistuimen kirjaamoon, jos näin olisi tapahtunut. Toissijaisesti parlamentti pyytää asian siirtämistä takaisin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen, jos yhteisöjen tuomioistuin kuitenkin katsoisi siirron olevan sääntöjen vastainen, jotta viimeksi mainittu tuomioistuin voisi muodollisesti todeta, ettei se ole toimivaltainen asiassa ja siirtää asian uudestaan yhteisöjen tuomioistuimeen.

26. Ehdotukseni on ensimmäisen perusteen osalta lyhyt. Perussäännön 47 artiklan toisen kohdan sanamuodosta ilmenee, että siirrettäessä asia yhteisöjen tuomioistuimen määräyksellä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen ja päinvastoin asia on saatettu sääntöjen mukaisesti toiseen tuomioistuimeen, vaikka määräyksen antamispäivänä kanneaika olisi jo päättynyt. Päättelen tämän perusteella, että sen arvioimiseksi, onko kanne nostettu vahvistetussa määräajassa, on otettava huomioon päivä, jona kanne on jätetty ensimmäisen kerran joko ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kirjaamoon tai yhteisöjen tuomioistuimen kirjaamoon.

27. Tämä tulkinta vahvistetaan sitä paitsi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kirjaajan ohjeiden 3 artiklan 6 kohdassa, jossa määrätään, että jos yhteisöjen tuomioistuimen kirjaaja siirtää kanteen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kirjaajalle, rekisteriin merkittävänä asiakirjan jättämispäivänä on päivä, jona oikeudenkäyntiasiakirja on jätetty yhteisöjen tuomioistuimen kirjaajalle. Vaikka yhteisöjen tuomioistuimen kirjaajaa eivät koske mitkään erityiset säännöt tältä osin, se soveltaa tätä toimintatapaa perussäännön 47 artiklan toisen kohdan mukaisesti.

28. Tämän vuoksi ensimmäinen peruste, jonka mukaan parlamentin kannetta ei voida ottaa tutkittavaksi, ei ole perusteltu.

29. Ehdotukseni on sama toisen perusteen osalta. Sen jälkeen kun on todettu, että kanne on nostettu määräajassa, kanteen tutkittavaksi ottamiselle ei ole merkitystä sillä menettelytavalla, jolla ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin siirtää sille virheellisesti osoitetun kanteen yhteisöjen tuomioistuimelle. Perussäännön 47 artiklan ensimmäistä ja toista kohtaa on tulkittava näiden näkökohtien perusteella.

30. Prosessin tehokkuuden periaate huomioon ottaen on syytä tulkita perussäännön 47 artiklan ensimmäisen kohdan soveltamisala laajasti niin, että se ei sisällä ainoastaan tapauksia, joissa kanne "on erehdyksessä toimitettu" väärän tuomioistuimen kirjaamoon, vaan myös ne tapaukset, joissa kanne on erehdyksessä osoitettu toimivaltaa vailla olevan tuomioistuimen kirjaamoon, vaikka on ensi näkemältä ilmeistä, että se olisi pitänyt toimittaa toisen tuomioistuimen kirjaamoon. Tällaisten teknisten erehdysten korjaamiseen soveltuu parhaiten perussäännön 47 artiklan ensimmäisessä kohdassa määrätty menettely. Näin ollen juuri tätä menettelyä käyttävät käytännössä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen ja yhteisöjen tuomioistuimen kirjaajat.

31. Niissä tapauksissa, joissa kanteen toimittaminen johonkin kirjaamoon ei ole selvä erehdys, sovelletaan perussäännön 47 artiklan toisen kohdan raskaampaa menettelyä. Tässä tapauksessa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen (tai mahdollisesti yhteisöjen tuomioistuimen) on tarkasteltuaan asiaa alustavasti annettava määräys, jossa se toteaa, että se ei ole toimivaltainen ratkaisemaan kannetta.

32. Käsiteltävänä olevassa asiassa ei voinut olla mitään epäilystä siitä, että parlamentin nostama kanne olisi pitänyt nostaa yhteisöjen tuomioistuimessa. Ensimmäisen oikeusasteen kirjaaja on 21.4.1999 päivätyssä kirjeessään perustellusti kiinnittänyt parlamentin huomiota siihen, että yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen perustamisesta tehdyn neuvoston päätöksen [2] 3 artiklan ensimmäisen kohdan c alakohdan nojalla mainittu tuomioistuin

2 — Euroopan yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen perustamisesta 24 päivänä lokakuuta 1988 tehty neuvoston päätös 88/591/EHTY, ETY, Euratom (EYVL L 319, s. 1, oikaisu EYVL 1989, L 241, s. 4; teksti julkaistu kokonaisuudessaan uudestaan EYVL 1989, C 215, s. 10), sellaisena kuin se on viimeksi muutettuna Euroopan yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen perustamisesta tehdyn päätöksen 88/591/EHTY, ETY, Euratom muuttamisesta siten, että tuomioistuin voi kokoontua yhden tuomarin kokoonpanossa 26 päivänä huhtikuuta 1999 tehdyllä neuvoston päätöksellä 1999/291/EY, EHTY, Euratom (EYVL L 114, s. 52).

ei ole toimivaltainen EY 238 artiklan mukaisesti ratkaisemaan yhteisön toimielinten välityslausekkeen nojalla nostamia kanteita. Sen aikomus siirtää kanne yhteisöjen tuomioistuimelle perussäännön 47 artiklan ensimmäisen kohdan mukaisesti oli looginen seuraus tästä.

b) SERS:n ja Strasbourgin kaupungin liitännäisen kanteen tutkittavaksi ottaminen

33. Tämän vuoksi toista perustetta, jolla parlamentin kanteen tutkittavaksi ottaminen kiistetään, ei voida myöskään hyväksyä.

34. En yhdy parlamentin vaatimukseen, jonka mukaan SERS:n ja Strasbourgin kaupungin liitännäistä kannetta välimiesten lausuntoa vastaan ei voida ottaa tutkittavaksi, koska se olisi nostettu liian myöhään sen vuoksi, että se on esitetty vasta vastineessa, joka on kirjattu kirjaamon rekisteriin 8.3.2000.

35. Välimiesten lausunto oli osapuolia sitova, elleivät ne olleet nostaneet kannetta sitä vastaan. Vaikka tällaisen lausunnon sisältö ei ole täysin toisen osapuolen kannan mukainen, se voi kuitenkin olla sille hyväksyttävä. Jos toinen osapuoli kuitenkin nostaa sitä koskettavista syistä kanteen tällaista ratkaisua vastaan, jolloin on mahdollista, että lopullinen tuomio on siihen tyytyneelle osapuolelle vielä epäsuotuisampi, oikeudenkäynnin asianosaisten tasavertaisten mahdollisuuksien periaatteesta johtuu, että toisellekin osapuolelle annetaan mahdollisuus esittää väitteitä riidanalaista lausuntoa vastaan.

36. Tältä osin viittaan myös työjärjestyksen 116 artiklan ensimmäisen kohdan toiseen luetelmakohtaan, jossa määrätään vastaajan vastaavasta oikeudesta esittää liitännäinen vaatimus valitusta käsiteltäessä.[3] Yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännössä vahvistetaan, että tällainen liitännäinen kanne on mahdollinen, vaikka alkuperäinen kanneaika on päättynyt.[4] Teen tästä siten sen päätelmän, että SERS:n ja Strasbourgin liitännäinen kanne, joka on sitä paitsi vastaavansisältöinen kuin niiden välimiehille esittämät vaatimukset, voidaan ottaa tutkittavaksi.

37. Huomautan vielä, vaikkei se olisi tarpeellista, että kyseinen vastakanne voitaisiin ottaa tutkittavaksi hallinnollista

3 — Asia C-265/97 P, VBA v. Florimex ym., tuomio 30.3.2000 (Kok. 2000, s. I-2061).

4 — Asia C-136/92 P, komissio v. Brazelli Lualdi ym., tuomio 1.6.1994 (Kok. 1994, s. I-1981, 69—73 kohta).

oikeudenkäyntiä koskevien Ranskan sääntöjen nojalla, jos niitä sovellettaisiin. [5]

c) Parlamentin niiden vaatimusten tutkittavaksi ottaminen, jotka koskevat puitesopimuksen 5.1. ja 6.3 kohdan soveltamista sopimusperusteisen valmistumispäivän siirtyessä

38. SERS:n ja Strasbourgin kaupungin kanta, jonka mukaan parlamentin kanne voi koskea ainoastaan niitä seikkoja, jotka ovat olleet välimiesten lausunnon kohteena, ei saa tukea puitesopimuksen 29 artiklasta eikä 14.3.1999 tehdystä lisäyksestä.

39. Lisäyksen 1 artiklan 1 kohdan mukaisesti sopimuspuolet ovat sopineet, että ratkaistakseen puitesopimuksen 3, 5, 6 ja 25 artiklan tulkintaa ja soveltamista koskevan erimielisyyden, joka liittyy sopimusperusteisen valmistumispäivän vahvistamiseen, ne saattavat nämä kysymykset välimiesten käsiteltäväksi. Mainitun artiklan 2 kohdan toisen alakohdan nojalla niiden on noudatettava välimiesten lausuntoa, elleivät ne kiistä sitä puitesopimuksen 29 artiklassa tarkoitetussa tuomioistuimessa.

40. Kuitenkin kohteeltaan tämä rajoitus koskee ainoastaan lisäyksen 1 artiklan 1 kohdassa kuvattuja kysymyksiä. Jos kyse ei ole näistä kysymyksistä, osapuolet säilyttävät mahdollisuutensa saattaa puitesopimuksen 29 artiklassa tarkoitetun tuomioistuimen käsiteltäväksi muut niiden väliset sopimuksen täytäntöönpanoa koskevat erimielisyydet.

41. Parlamentti on mielestäni perustellusti esittänyt, että oikeudenkäynnin tehokkuutta koskevan periaatteen mukaisesti ei voida hyväksyä käsitystä, jonka mukaan yhteisöjen tuomioistuimen pitäisi ratkaista erillisesti välimiesten lausuntoa vastaan esitetyt väitteet ja sen jälkeen erillisessä menettelyssä muut puitesopimuksen täytäntöönpanoa koskevat kysymykset.

42. Lisään myös, että sisällöltään välimiehille esitetyt puitesopimuksen tulkintaa ja soveltamista koskevat kysymykset liittyvät tiiviisti parlamentin vaatimuksiin, joissa tämä toimielin pyytää yhteisöjen tuomioistuinta ratkaisemaan sen päivän, jona uuden rakennuksen olisi puitesopimuksen mukaisesti pitänyt valmistua, siihen sopimuksen 5.1 ja 6.3 artiklan mukaisesti liittyvine oikeusseuraamuksineen.

5 — Sitä, onko yhteisöjen tuomioistuin toimivaltainen ratkaisemaan vastakanteen ja voidaanko tällainen kanne ottaa tutkittavaksi, arvioidaan yksinomaan EY 238 artiklan ja työjärjestyksen perusteella. Ks. vastaavasti asia 426/85, komissio v. Zoubek, tuomio 18.12.1986 (Kok. 1986, s. 4057, 10 kohta). Ranskan oikeuden osalta, ks. Laubadère, A., Moderne, F., ja Devolvé, P., *Traité des contrats administratifs*, nide 2, 2. painos, Paris, 1984, s. 1027.

43. Tämän vuoksi olen sitä mieltä, että käsiteltävänä olevassa asiassa yhteisöjen tuomioistuimella on täysi toimivalta tarkastella parlamentin vaatimusten asiakysymystä ja ratkaista ne.

C *Puitesopimuksen 3.2, 3.3, 5 ja 6.3 artiklan tulkintaa*

1) Välimiesten lausunto

44. Puitesopimuksen osapuolet ovat saattaneet välimiesten käsiteltäväksi seuraavat kysymykset 3.2, 3.3, 5 ja 6.3 artiklan tulkinnasta:

— millä toimintatavalla on puitesopimuksen 3.2, 3.3 ja 5 artiklan mukaisesti vahvistettava rakennuksen sopimusperusteinen valmistumispäivä?

— kun tarkemmin on kyse parlamentin vapauttamisesta maksamasta viivästyskorkoa puitesopimuksen 6.3 artiklan viimeisen kohdan nojalla, mitä tarkoittavat ilmaisu "SERS:n virhe" tai ilmaisu "sellainen viivästys, jota 29 artiklassa tarkoitettu tuomioistuin ei katso perustelluksi".

45. Ensimmäisen kysymyksen osalta parlamentin ja SERS:n näkemykset olivat erilaisia, ja ne tiivistetään lausunnon V.2 kohdassa.

46. Parlamentin mukaan 3.2 artiklan ja 5 artiklan määräykset on erotettava 3.3 artiklan määräyksistä. Sopimuksen 3.2 artiklassa vahvistetaan sopimusperusteinen valmistumispäivä, jota voidaan siirtää ainoastaan 5.2 artiklassa määrättyjen siirtämisperusteiden nojalla. Sopimuksen 3.3 artiklassa määrättyjä perusteita ei voitu ottaa huomioon tältä osin. Viimeksi mainitun säännöksen tarkoituksena on ainoastaan vahvistaa rakennustöiden toteuttamisen arvioitu määräaika. Sopimuksen 3.3 artiklan tehtävä sopimuksessa olisi seuraava:

— ensinnäkin täsmentää arvioitu määräaika, jonka perusteella valmistumispäivä on määritelty (36 kuukautta)

— toiseksi määrätä mainitun määräajan pidentämisperusteet kolmen kuukauden enimmäisajan puitteessa, joka päättyy joka tapauksessa 31.12.1997.

Siten 3.2 artiklassa mainittu päivä 31.12.1997 olisi vahvistettu lisäämällä rakentamisen arvioituun määräaikaan

SERS:lle myönnetty lisäaika, sikäli kuin se on asianmukaisesti perusteltu jonkin 3.3 artiklaan laajasti tulkittuna sisältyvän pidentämisperusteen mukaisesti.

47. SERS:n mukaan 3.3 artiklan ja 5.2 artiklan määräykset olisi kumuloitava sopimusperusteiden valmistumispäivän määrittämiseksi. Sen mukaan valmistumispäivä on todellisuudessa määritetty 5.1 artiklassa sikäli kuin siinä viitataan 3.3 artiklassa tarkoitettuun 36 kuukauden määräaikaan. Tämä tarkoittaisi sitä, että sopimusperusteinen valmistumispäivä määritettäisiin soveltamalla 36 kuukauden määräaikaa, joka lasketaan 1.10.1994 alkaen ja jota pidennetään kiinteällä kolmen kuukauden määräajalla; näin saatua määräaikaa voidaan pidentää sekä 3.3 artiklassa että 5.2 artiklassa mainituilla perusteilla.

48. Tältä osin välimiehet ovat lausuntonsa V.3 kohdassa katsoneet, että asiaa koskevia sopimuksen määräyksiä oli tulkittava siten, että vältetään joidenkin määräyksien jättäminen ilman merkitystä tai pitäminen turhina. Tämän perusteella se on todennut seuraavaa:

— ensinnäkin sopimuksessa on kahdenlaisia toisistaan eroavia määräyksiä, eli 3.3 artiklan määräykset, jotka koskevat arvioitua määräaikaa ja 3.2 ja 5 artiklan määräykset, jotka koskevat valmistumispäivää

— toiseksi arvioidun määräajan pidentämisperusteet ovat sopimuksessa erilaisia kuin valmistumispäivän siirtämisperusteet

— kolmanneksi sopimuksessa liitetään johdonmukaisesti 3.2 artiklassa vahvistettu valmistumispäivä 5.2 artiklassa määrättyihin siirtämisperusteisiin. Näin on erityisesti 5.1 ja 6.3 artiklassa, ja

— neljänneksi 5.1 artiklassa säädetään seuraavaa:

"*même au cas*[6] où le délai de 36 mois visé à l'article 3.3 dépasserait la date prévue à l'article 3.2 éventuellement prorogé[e][7] en vertu de l'article 5.2, la SERS sera redevable, à partir de la date visée à l'article 3.2, éventuellement prorogé[e][8] en vertu de l'article 5.2, de plein droit et sans formalité, d'une pénalité — — "

Välimiesten mukaan huolimatta siitä, että partisiipin perfektiä "prorogé" (siirretty) ei ole taivutettu mukautumaan substantiivin "date" (päivämäärä) kanssa, mikä haittaa

6 — Alleviivattu lausunnon alkuperäisessä tekstissä.
7 — Hakasulut lausunnon alkuperäisessä tekstissä.
8 — Hakasulut lausunnon alkuperäisessä tekstissä.

määräyksen tulkintaa, määräyksellä voi olla — osapuolten myöntäessä kirjoitusvirheen olemassaolon — ainoastaan seuraava merkitys: rakennuksen toimitus 3.2 artiklassa määrätyn päivämäärän jälkeen, jota on mahdollisesti siirretty jollakin 5.2 artiklan perusteista, johtaa sopimuksessa määrätyn viivästyssakon maksamiseen, vaikka 3.3 artiklassa määrätty arvioitu määräaika olisi ylitetty 3.3 artiklassa määrättyjen perusteltujen pidentämisperusteiden vuoksi, joita ei kuitenkaan ole otettu 5.2 artiklaan. Näin ollen myös 5.1 artiklan määräysten perusteella yhdistettynä määräyksiin, joissa liitetään toisiinsa 3.2 artikla (valmistumispäivä) ja 5.2 artikla (valmistumispäivän siirtämisperusteet), on erotettava 3.3 artiklan arvioitu määräaika ja valmistumispäivä. Näistä syistä välimiehet ovat päätelleet, että sopimusperusteinen valmistumispäivä on 31.12.1997, jota on mahdollisesti siirretty ainoastaan 5.2 artiklassa määrätyillä perusteilla, ja tästä päivästä alkaen on maksettava viivästyssakkoa.

49. Siltä osin kuin kyse on puitesopimuksen 6.3 artiklan viimeisen kohdan tulkinnasta, välimiehet ovat todenneet lausuntonsa VIII kohdassa, että viivästyskorkoja koskeva järjestelmä on itsenäinen viivästyssakkoa koskevaan järjestelmään nähden. Tämän selityksenä ovat niiden erilaiset tavoitteet. Sopimuksen 6.3 artiklan viimeisestä kohdasta seuraa, että vapautuminen viivästyskoron maksamisesta edellyttää kahden edellytyksen täyttymistä:

— ensinnäkin rakennuksen tosiasiallinen valmistumispäivä on sopimusperusteista valmistumispäivää myöhäisempi

— toiseksi, että tämän viivästyksen syynä on SERS:n virhe tai sellainen viivästys, jota 29 artiklassa tarkoitettu tuomioistuin ei katso perustelluksi.

Välimiesten mukaan SERS:n "virheellä" tarkoitetaan yrityksen henkilökohtaista virhettä, joihin eivät kuulu sen sopimuspuolten tai alihankkijoiden virheet. Siltä osin kuin kyse on viivästyksestä, jota 29 artiklassa tarkoitettu tuomioistuin ei katso perustelluksi, välimiehet katsovat, että osapuolten on otettava lähtökohdakseen 3.3 artiklassa mainitut pidentämisperusteet, joiden osalta on muistutettava, että luettelo ei ole tyhjentävä.

2) Asianosaisten oikeudelliset perusteet ja perustelut

50. SERS:n ja Strasbourgin kaupungin liitännäinen kanne on ennen kaikkea suunnattu välimiesten lausunnon V osastoa

vastaan, joka koskee sopimusperusteisen valmistumispäivän määrittämistä puitesopimuksen 3.2 ja 5.1 kohdan perusteella.

51. Ne pysyvät siinä kannassa, jota ne ovat puolustaneet välimiesten käsitellessä asiaa ja jonka mukaan sopimusperusteinen valmistumispäivä on määritettävä soveltaen 3.3 artiklassa tarkoitettua 36 viikon määräaikaa, jota on pidennetty kiinteällä kolmen kuukauden määräajalla ja jota voidaan vielä pidentää 3.3 ja 5.2 artiklassa tarkoitetuilla perusteilla. Tämä kanta perustuu pääasiassa puitesopimuksen 3.2 ja 3.3 artiklan sanamuotoon, jossa ilmaisun "prévu" (määrätty) johdonmukainen käyttäminen osoittaa, että päivämäärä 31.12.1997 on vain "date prévisionnelle" (arvioitu päivä), joka sellaisena ei voi olla valmistumista koskevan määräajan ehdoton ja peruuttamaton päättymispäivä.

52. Tällaista tulkintaa tukee näiden asianosaisten mukaan lisäksi 36 kuukauden arvioidun määräajan perusteltujen pidentämisperusteiden luettelo, joka ei ole tyhjentävä, koska siinä käytetään ilmaisua "erityisesti".

53. Noudatettaessa tätä tulkintaa, jonka mukaan "arvioituna" pidettyä valmistumispäivää 31.12.1997 voidaan siirtää 3.3 artiklassa mainituilla syillä, 5.1 artiklaa voitaisiin tulkita niin, että viivästyssakkoa on maksettava ainoastaan, jos ei ole mitään oikeutettua syytä, jonka vuoksi rakennuksen mainitun valmistumispäivän siirtäminen olisi perusteltua. Jos päivämäärää 31.12.1997 pidettäisiin 5.1. ja 5.2 artiklan soveltamisen lähtökohtana, päädyttäisiin järjenvastaiseen tulokseen, eli siihen, että SERS voisi saada rakennuksen puitesopimuksen mukaisesti valmiiksi tämän määräajan jälkeen, mutta voisi kuitenkin joutua maksamaan viivästyssakkoa.

54. Parlamentti, joka on samaa mieltä kuin välimiehet V.3 osastossa, esittää 5.1 artiklasta ilmenevän, että valmistumispäivä 31.12.1997 on luonteeltaan aivan ehdoton. Tästä on osoituksena mainitussa sakkolausekkeessa vahvistetun seuraamuksen automaattisuus siinä tapauksessa, että määräaika ylitetään. Se seikka, että päivää voidaan siirtää 5.2 ja 5.3 artiklan nojalla, ei poista ollenkaan sen ehdotonta luonnetta. Myös näissä määräyksissä sallittu valmistumispäivän siirtäminen lasketaan nimittäin 31.12.1997 alkaen.

55. Parlamentti korostaa, että välimiesten tekemää puitesopimuksen 6.3 artiklaa koskevaa tulkintaa ei ole perusteltu juuri ollenkaan. Mainitun 6.3 artiklan viimeisen kohdan mukaan viivästyskorkoa ei ole maksettava, jos syynä viivästykselle eli rakennuksen valmistumiselle sopimusperusteisen valmistumispäivän jälkeen on SERS:n virhe tai sellainen viivästys, jota 29 artiklassa tarkoitettu tuomioistuin ei katso perustelluksi.

56. Siltä osin kuin kyse on tämän vaihtoehtoisen edellytyksen toisesta ehdosta, eli siitä, että 29 artiklassa tarkoitettu tuomioistuin ei katso viivästystä perustelluksi, parlamentti esittää, että puitesopimuksen 6 artiklassa ei ole mitään määräystä, jonka mukaan viivästyksen voitaisiin katsoa olevan perusteltu tai perusteeton muuhun sopimukseen nähden itsenäisesti. Koska 6.3 artiklan viimeisellä kohdalla voi olla vaikutuksia vasta sopimusperusteisen valmistumispäivän jälkeen, viivästyksen perusteltua tai perusteetonta luonnetta voidaan parlamentin mukaan arvioida ainoastaan 5.2 artikla huomioon ottaen. Juuri tätä määräystä soveltaen määritellään ensin sopimusperusteinen lopullinen valmistumispäivä.

57. Parlamentti päättelee tästä, että puitesopimuksen 6.3 artiklassa tarkoitettu viivästys on perusteltu ainoastaan, jos:

— SERS oli ilmoittanut parlamentille kaikista mahdollisista 5.2 artiklassa tunnustetuista viivästysperusteista heti niiden ilmettyä ja pyytänyt parlamenttia hyväksymään lisämääräajan, jonka johdosta sopimusperusteista valmistumispäivää siirretään

— osapuolet olivat hyväksyneet tämän lisämääräajan yhteisellä sopimuksella, ja

— SERS oli maininnut parlamentille, mitä asianmukaisia korjaavia toimenpiteitä se oli toteuttanut tämän viivästyksen kuromiseksi umpeen.

58. Siltä osin kuin kyse on oletusta tapauksesta, jossa viivästys johtuu SERS:n virheestä, parlamentti väittää, että SERS:llä oli pääurakoitsijana olennainen tehtävä hankkeen toteuttamisessa. Tässä ominaisuudessa sen oli huolehdittava rakennustyön moitteettomasta kulusta, valvottava rakennustöitä ja huolehdittava siitä, että rakennusurakoitsijoille maksetaan. SERS:n olisi myös pitänyt antaa tarvittavia ohjeita rakennustyömaan johdolle ja työmaalla mukana oleville yrityksille ja ottaa tästä vastuu kaikkine siitä johtuvien seuraamuksineen. Lisäksi tämä vastuu on vastapaino sille huomattavalle palkkiolle, jonka parlamentti on maksanut SERS:lle.

59. SERS ja Strasbourgin kaupunki esittävät, että viivästyssakko ja 6.3 artiklassa määrätty viivästyskorkojen maksamisesta vapautuminen eivät automaattisesti liity toisiinsa. Näiden korkojen maksamisesta vapaudutaan vain, jos voidaan osoittaa SERS:n virheen olemassaolo ja jos toimivaltainen tuomioistuin ei katsoisi viivästystä perustelluksi. Siltä osin kuin kyse on ensimmäisestä edellytyksestä välimiehet ovat katsoneet perustellusti, että parlamentin oli osoitettava SERS:n toiminta virheelliseksi ja että virheen oli oltava SERS:n henkilökohtaisesti tekemä. Tämä lähestymistapa on sitä paitsi niiden peri-

aatteiden mukainen, jotka Ranskan oikeudessa sääntelevät rakennusurakoitsijan vastuuta. Toisen edellytyksen osalta vastaajat esittävät, että vaikka SERS:n voitaisiin katsoa tehneen virheen, 29 artiklassa tarkoitettu tuomioistuin voisi katsoa tämän virheen anteeksi annettavaksi. Ne vetoavat välimiesten lausuntoon tämän kannan tueksi.

3) Arviointi

60. Kuten välimiesten lausunnosta ilmenee, puitesopimus ei ole esimerkillisen selvä sanamuodoltaan eikä rakenteeltaan, ja näin ollen sitä voidaan tulkita hyvin eri tavalla.

61. Jos 3.2 ja 5.1 artiklan jokseenkin epäonnistuneen muotoilun ei anneta vaikuttaa asiaan, ei ole kuitenkaan mitään epäselvyyttä siitä, että toisaalta 3.2 artikla ja toisaalta 5.1 artikla yhdessä 5.2 ja 5.3 artiklan kanssa ovat olennaisesti yhteydessä toisiinsa.

62. Sopimuksen 3.2 artiklassa rakennuksen viimeiseksi valmistumispäiväksi on vahvistettu 31.12.1997. Se, että kyse ei ole arvioidusta päivämäärästä, vaan ehdottomasta tulosvelvoitteesta, ilmenee tämän artiklan sanamuodosta itsestään, jossa todetaan "est prévu pour le 31 décembre 1997 *au plus tard*".[9] Ilmaisun "prévu" käyttämisellä ei anneta — kuten SERS ja Strasbourgin kaupunki esittävät — tälle määräykselle ehdollista luonnetta niin, että mainittu päivämäärä olisi ennakoitu tai arvioitu. Lakikielen käytännössä tämä ilmaisu tarkoittaa yksinkertaisesti "määrätty".[10] Sen osoituksena, että ilmaisua käytetään tässä yhteydessä tämän käytännön mukaisesti, on siihen lisätty ilmaisu "au plus tard" (viimeistään). Näin ollen on kiistatonta, että rakennuksen valmistumiselle vahvistettu määräaika on ollut rajattu.

63. Sopimuksen 5.1 artiklassa vahvistetaan, että 31.12.1997 on lopullinen ja ehdoton määräajan päättymispäivä. Tämän määräyksen mukaisesti aika, jolta viivästyssakkoa on maksettava, alkaa pääsääntöisesti 31.12.1997 ("3.2 artiklassa tarkoitetusta päivästä").

64. Vaikka päivämäärää 31.12.1997, siltä osin kuin siitä alkaen on maksettava viivästyssakkoa, voidaan lykätä 5.2 ja 5.3 artiklassa tarkoitetuilla perusteilla, se on silti tämän sakkolausekkeen viitemääräys, koska 5.2 ja 5.3 artiklan mukaisesti hyväksytyt valmistumispäivän lykkäämiset lasketaan tästä päivästä alkaen.[11]

9 — Kursivointi tässä (L.A.G.).

10 — 5.1 artiklassa on toinen esimerkki: "la date prévue à l'article 3.2".

11 — Olen näin ollen yhtä mieltä kuin välimiehet, joiden mukaan ilmaisu "prorogé" liittyy ilmaisuun "à la date prévue", ja sen pitäisi siten olla kirjoitettu "*prorogée*".

65. Jos valmistumispäivällä olisi vain ehdollinen luonne ja jos sitä voitaisiin lykätä mistä tahansa 3.3 artiklassa mainitusta syystä, kuten vastaajat väittävät, sakkolausekkeelta, jonka tarkoituksena on vahvistaa seuraamus ylitettäessä sopimusperusteinen määräaika, poistettaisiin etukäteen sen vaikutus. Määräyksen tavoitteen kanssa näin ristiriitaista tulkintaa ei tueta sen enempää 5.1 eikä 5.3 artiklassa.

66. Sopimuksen 3.3 artiklassa, joka koskee pääsääntöisesti 1.10.1997 päättyvää 36 kuukauden arvioitua määräaikaa määrätään, että siinä tarkoitettua ("au sens de ce sous -article") valmistumisaikaa voidaan pidentää niillä perusteilla, jotka siinä luetellaan, ei kuitenkaan tyhjentävästi. Näin ollen 3.3 artiklan pidentämisperusteet ovat päteviä ainoastaan tätä määräystä sovellettaessa. Siten ne voivat koskea ainoastaan 1.10.1997 (36 kuukauden arvioidun määräajan päättymispäivä) ja 31.12.1997 (valmistumisajan päättymispäivä, jollei 5.2 ja 5.3 artiklasta muuta johdu) välistä aikaa.

67. Näillä perusteilla teen saman päätelmän kuin välimiehet lausunnossaan: 31.12.1997 on sopimusperusteinen valmistumispäivä, jota voidaan mahdollisesti siirtää 5.2 ja 5.3 artiklassa mainituista syistä. Tästä päivästä alkaen on maksettava viivästyssakkoa.

68. Näin ollen päättelen, että SERS:n ja Strasbourgin kaupungin liitännäinen kanne välimiesten lausunnon V.3 osastoa vastaan ei ole perusteltu.

69. Ne perusteet, jotka parlamentti esittää välimiesten lausunnon VIII osastoa kohtaan, eivät mielestäni ole sen vakuuttavampia.

70. Vaikka välimiesten lausunto on tältä osin yhtä ytimekäs kuin roomalaisen historiankirjoittaja Tacituksen tekstit, heidän päättelyään ei voida kiistää.

71. Puitesopimuksen 6.3 artiklan viimeisen kohdan mukaisesti ajanjakso, jona Euroopan parlamentti ei ole velvollinen maksamaan viivästyskorkoa, alkaa sopimusperusteisena valmistumispäivänä, joka perustuu 3.2 artiklaan ja 5.1 artiklaan yhdessä 5.2 ja 5.3 artiklan kanssa.

72. Tämä vapautus edellyttää kuitenkin vaihtoehtoisen edellytyksen täyttymistä:

— valmistumispäivän lykkääntymisen syynä on SERS:n virhe

tai[12]

— sellainen viivästys, jota 29 artiklassa tarkoitettu tuomioistuin ei katso perustelluksi.

73. En ole parlamentin kanssa yhtä mieltä siitä, että viivästys voi olla "perusteltu" ainoastaan 5.2 artiklassa mainituista syistä, mikä vastakohtaispäättelyn (a contrario) mukaisesti merkitsisi sitä, että muita oikeutusperusteita ei voida hyväksyä.

74. Päinvastoin mahdollisia viivästyksen perusteita tai syitä, joiden vuoksi rakennuksen valmistumispäivää siirretään sopimuksella määrätyn päivämäärän yli, on arvioitava erikseen sen ratkaisemiseksi, onko virhe SERS:stä johtuva tai muutoin sellainen, että viivästys on perusteltu.

75. Näin tulkittuna välimiehet ovat mielestäni lausunnossaan oikeassa.

76. Siten teen sen päätelmän, että ne perusteet, joihin parlamentti vetoaa välimiesten lausunnon VIII osastoa vastaan, eivät ole perusteltuja.

12 — Kursivointi tässä (L.A.G).

D *Puitesopimuksen 3.2, 3.3, 5.1, 5.2, 5.3 ja 6.3 artiklan soveltaminen käsiteltävänä olevaan asiaan*

1) Tosiseikat

77. Asiaa koskevista asiakirjoista ilmenee, että tietyt tapahtumat ovat sattuneet puitesopimuksen allekirjoittamisen jälkeen, ja ne ovat voineet vaikuttaa rakentamishankkeeseen. Asiakirjojen mukaan jotkut näistä tapahtumista ovat olleet kirjeenvaihdon kohteena, ja kirjeenvaihtoa on joskus seurannut parlamentin ja SERS:n välinen syvällisempi yhteistoiminta. Toisten tapahtumien osalta näin ei ole menetelty. Ennen kaikkea nämä tiedot ilmenevät välimiesten käsittelyssä esitetyistä asiakirjoista.

78. Ensimmäinen tarjouskilpailu, joka käynnistettiin vuoden 1994 keväällä ja joka koski uuden parlamenttirakennuksen runkoa, epäonnistui sen vuoksi, että tarjouksen jättäneet rakennusyritykset olivat tehneet hintoja koskevan yhteisjärjestelyn. Parlamentille annettiin tästä tieto. Tätä seuraavasta parlamentin ja SERS:n välisestä kirjeenvaihdosta (6.10.1994 ja 5.1.1995 päivätyt kirjeet) ilmenee, että parlamentti oli huolissaan siitä, mitkä olisivat näiden tapahtumien seuraukset puitesopimuksessa määrättyihin määräaikoihin, kun taas SERS:n mukaan kyse ei ollut yhtä vakavasta tapauksesta. SERS antoi ymmärtää, että aiheutuneesta vii-

västyksestä huolimatta rakennus saataisiin helposti valmiiksi kyseisiä määräaikoja noudattaen.

79. SERS mainitsee kuitenkin välimiehille osoitetussa 2.3.1999 päivätyssä muistiossaan, että lopullinen tarjouskilpailu on pidetty vasta 2.2.1995 ja että rakennustyöt on tosiasiassa aloitettu vasta 3.4. eli kuusi kuukautta myöhässä. Tästä syystä se pyytää valmistumispäivän siirtämistä 128 päivällä.

80. Tässä samassa asiakirjassa SERS väittää, että yksi niistä yrityksistä, jolle osa rakennustöistä oli osoitettu, eli DRE-Lefort-Francheteau-konserni, on päättänyt urakan saatuaan, että se ei tyydy sovittuun hintaan, ja se on keskeyttänyt työt rakennustyömaalla 6.9.1995 sillä verukkeella, ettei mitään pätevää sopimusta ollut tehty. Välttämättömän uuden tarjouskilpailun pitäminen aiheutti 53 työpäivän viivästyksen. Muista asiaa koskevista asiakirjoista ei ilmene, että parlamentille olisi ilmoitettu tästä seikasta ajoissa.

81. SERS on ilmoittanut 1.3., 11.4. ja 9.6.1996 sekä 3.2., 9.4. ja 13.8.1997 päivätyillä kirjeillään parlamentille sellaisten huonojen sääolosuhteiden ilmenemisestä, joiden vuoksi valmistumispäivän siirtäminen oli sen mielestä perusteltua. Näissä kirjeissä se on tukeutunut ensinnäkin kyseisen sopimuksen 5.2 artiklaan ja toiseksi 3.3 artiklaan ja 5.2 artiklaan. SERS on pyytänyt saada valmistumispäivää siirretyksi huonojen sääolosuhteiden vuoksi yhteensä 80 päivällä.

82. Parlamentti on vastannut näihin kirjeisiin 18.3., 25.3., 21.6., 10.7. ja 18.7.1996 päivätyillä kirjeillään. Se on todennut niissä johdonmukaisesti, että määräajan pidentäminen ei ollut luonteeltaan automaattista, vaan se edellytti osapuolten keskinäistä hyväksyntää. Lisäksi huonoista sääolosuhteista johtuvat viivytykset oli asianmukaisesti perusteltava. Näissä kirjeissä SERS:iä kehotettiin täsmentämään, miten ja missä määrin sääolosuhteet olivat vaikuttaneet töihin ja mitkä olivat olleet niiden vaikutukset rakennustyön yleiseen kulkuun.

83. Kirjeestä, jonka parlamentti on lähettänyt SERS:lle paljon myöhemmin, eli 10.12.1997, ilmenee, että vuoden 1997 joulukuun alussa oli suunniteltu neuvotteluja sen määrittämiseksi, voitiinko yhteiseen kantaan päästä määräajan pidentämisistä. Sikäli kuin on todettavissa, näillä neuvotteluilla ei saavutettu mitään tulosta.

84. Parlamentin pääjohtaja, jolle asia kuului, on allekirjoittanut 27.6.1995 *Fiche modificative PEU 008*:n (muutoslomake

PEU 008), joka koskee tiettyjä rakennuksen täysistuntosaliin tehtäviä muutoksia. Sen sisällön mukaan pyydettyjen muutosten piti aiheuttaa 20 työpäivän viivytys vähimmäisaikataulussa.

85. Parlamentti antoi 29.7.1997 päivätyssä kirjeessään hyväksyntänsä *Fiche modificative PEU 055*:lle, joka koskee tietoverkon asennusta. Tämän muutoksen vuoksi tarvittiin viisi työpäivää lisää.

86. Välimiehille osoittamassaan muistiossa SERS on myös tehnyt selvityksen muista viivytyksistä, joiden syynä on:

— yritysten toimintahäiriöt tai rahoitusvaikeudet: 106 työpäivää

— lakot: 4 työpäivää

— huonojen sääolosuhteiden seuraukset ja teiden sulkeminen jäänmuodostuksen vuoksi: 16 työpäivää

— hallinnolliset kieltomääräykset: 20 työpäivää ja

— laatoittajien poistuminen työmaalta: 28 työpäivää.

Asiaa koskevista asiakirjoista ei selviä, että SERS olisi antanut näistä viivytyksistä tiedon parlamentille tai että jonkinlaista yhteistoimintaa olisi niiden osalta tehty.

87. Asian tosiseikaston osalta on myös tärkeää arvioida niitä kahta kertomusta, jotka on laatinut rakennustöiden aikana parlamentin konsultoima Bovis'n insinööritoimisto. Ensimmäisessä kertomuksessa, joka on päivätty 20.8.1997, todetaan, että työmiesten määrä työmaalla oli aivan riittämätön rakennustöiden saamiseksi päätökseen silloin arvioituna valmistumispäivänä, eli huhtikuun puolessa välissä vuonna 1998. Parlamentti on siten ilmaissut 16.9.1997 päivätyissä SERS:lle ja Strasbourgin kaupungille osoittamissaan kirjeissä tyytymättömyytensä tältä osin, ja se on vaatinut, että tarvittavat toimenpiteet toteutetaan sen varmistamiseksi, että määräajan ylittäminen jää rajalliseksi.

88. Toisessa kertomuksessaan, joka on päivätty 19.11.1997, Bovis'n toimisto tekee selvityksen rakennustyön viivästymisestä edelleen suunniteltuun aikatauluun verrat-

tuna, ja se mainitsee, että työn tahti huomioon ottaen jopa päivämäärää 25.5., joka oli viimeksi ilmoitettu toimituspäivä, ei noudatettaisi. SERS:lle lähettämissään 6.4. ja 6.5.1998 päivätyissä kahdessa kirjeessä parlamentti on todennut, että myöskään tämä päivämäärä ei sen mukaan vaikuttanut realistiselta valmistumispäivämäärältä, ja se vetoaa logistiikkaan ja budjettiinsa liittyviin ongelmiin, joita sille tämän vuoksi aiheutuu. Asiakirjoissa ei ole mitään SERS:n vastausta parlamentin moitteisiin, joiden mukaan työvoiman käyttö ja osoittaminen sekä maksujen määrä vuoden 1997 kesäkuusta alkaen oli aivan riittämätön varmistamaan rakennuksen valmistuminen ajoissa tai edes hillitsemään määräaikojen ylitystä.

89. Tällä välin parlamentti oli muistuttanut SERS:iä 10.12.1997 päivätyllä kirjeellä, joka on mainittu 83 kohdassa, siitä että sopimusperusteinen valmistumisaika päättyi 31.12.1997. Samassa kirjeessään parlamentti on myös huomauttanut, että SERS:n kirjeet, joissa se on selvittänyt huonoista sääolosuhteista johtuvia viivytyksiä, eivät ole voineet muuttaa tätä mitenkään, koska niissä ei ole esitetty mitään eikä ainakaan riittäviä perusteluja. Lisäksi parlamentti on siinä todennut, että koska SERS:n ja sen välillä ei ole päästy tästä sopimukseen, kuten puitesopimuksen 5.2 artiklassa määrättiin, 1.1.1998 on edelleen sopimusperusteinen valmistumispäivä.

2) Arviointi

a) Alustavat huomautukset

90. Tarkasteltaessa niitä eri tosiseikkoja ja olosuhteita, joihin SERS ja Strasbourgin kaupunki vetoavat ja jotka niiden mukaan ovat oikeutettuja perusteluja joko 3.3 artiklan tai 5.2 artiklan mukaisesti, on aluksi korostettava, että asiaa koskevat asiakirjat eivät tältä osin ole täydellisiä. Näin on joka tapauksessa niiden väitettyjen viivästysten osalta, jotka johtuvat DRE-Lefort-Franchateau-konsernin ja laatoittajien vetäytymisestä. Sama koskee myös niitä väitettyjä viivästyksiä, jotka liittyvät yritysten toimintahäiriöihin, lakkoihin, huonoihin sääolosuhteisiin, jäätymiseen ja hallinnollisiin kieltomääräyksiin.

91. Vaikka voitaisiin hyväksyä se, että nämä tosiseikat ja olosuhteet ovat joko 3.3 artiklan tai 5.2 artiklan mukaisia perusteluja, asiakirjoihin sisältyvien tietojen avulla ei ole mahdollista määrittää, missä määrin ne ovat konkreettisesti vaikuttaneet rakennustöiden kulkuun.

92. Nämä huomautukset soveltuvat myös huonoista sääolosuhteista johtuviin viivästyksiin. Vaikka on totta, että asiakirjoissa on runsaasti kirjeenvaihtoa tältä osin, kirjeenvaihdon liitteenä olevissa asia-

kirjoissa ei ole riittävästi tietoa sen määrittämiseksi, ovatko huonot sääolosuhteet viivästyttäneet rakennustöitä ja missä määrin. Palaamme tähän jäljempänä.

93. Toinen huomautukseni koskee parlamentin ja SERS:n välistä yhteydenpitoa, joka on koskenut niitä olosuhteita, joiden vuoksi vetoaminen 3.3 ja 5.2 artiklaan on puitesopimuksen mukaisesti perusteltua. Kummassakin näistä määräyksistä määrätään tältä osin osapuolten välisestä yhteydenpidosta ja yhteistoiminnasta. Sopimuksen 3.3 artiklan mukaisesti viivästykseen voidaan vedota, jos se on asianmukaisesti perusteltu, kun taas 5.2 artiklan mukaisen valmistumisajan pidennys edellyttää osapuolten yhteistä sopimusta. Vaikka parlamentti on muistuttanut tästä sitkeästi useaan kertaan SERS:n kanssa käymässään kirjeenvaihdossa, asiaa koskevissa asiakirjoissa ei ole, yhtä jäljempänä käsiteltävää poikkeusta lukuun ottamatta, mitään näyttöä siitä, että tosiasiassa olisi ollut tällaista yhteydenpitoa, joka olisi johtanut yhteistoimintaan.

94. Kolmanneksi asiaa koskevista asiakirjoista ei ilmene, jälleen yhtä poikkeusta lukuun ottamatta, että SERS olisi ilmoittanut parlamentille hankkeen edistymistä koskevan selvitysvelvollisuutensa mukaisesti mistään sen tekemästä aloitteesta kyseisten tapahtumien aiheuttaman viivästyksen umpeen kuromiseksi. Saman toteamuksen aiheuttaa se, että parlamentti oli huomauttanut SERS:lle vuoden 1997 toisen puoliskon aikana työvoiman puutteesta rakennustyömaalla ja siitä mahdollisesti aiheutuvasta viivästyksestä.

95. Neljänneksi niistä kanneperusteista ja perusteluista, joihin parlamentti vetoaa, voidaan päätellä sen epäsuorasti hyväksyneen, että 3.2 ja 3.3 artiklaan yhdistettynä perustuva kolmen kuukauden liikkumavara 36 kuukauden arvioidun määräajan ylittämiseksi ei ole enää riidanalainen käsiteltävänä olevassa asiassa. Tämän vuoksi yhteisöjen tuomioistuimen on tarpeen tarkastella vain edellä 77—89 kohdassa kuvattujen olosuhteiden seurauksia perussopimuksen 5.1, 5.2, 5.3 ja 6.3 artiklaa sovellettaessa.

96. Sopimuksen 5.2 artiklan nojalla sopimusperusteista valmistumispäivää 31.12.1997 voidaan siirtää seuraavista syistä:

1) asianmukaisesti todettu ylivoimainen este

2) hallinnollinen päätös tai tuomioistuimen päätös, jolla työt keskeytetään

3) luonnonkatastrofi, sota, terrorismi, arkeologiset kaivaukset

4) Caisse des Congés Payés du Bâtiment de Strasbourgin hyväksymät huonot sääolosuhteet

5) hallinnollisen luvan tai hallinnollisten lupien saamisen viivästyminen niitä käsittelevistä tai ne myöntävistä viranomaisista johtuvista syistä, lukuun ottamatta Strasbourgin kaupunkiin kuuluvia viranomaisia.

97. Edellä kuvattujen olosuhteiden osalta voidaan — mahdollisesti — vedota 1, 2 ja 4 kohdassa mainittuihin syihin. Arvioin näitä olosuhteita tästä näkökulmasta jäljempänä. Tämän jälkeen tarkastelen kysymystä, onko ja missä määrin sovellettava 5.3 artiklaa valmistumispäivän siirtämiseksi. Lopuksi on tarkasteltava 6.3 artiklan soveltamista edellä kuvattuun asiayhteyteen.

b) Ylivoimainen este

98. Hallinto-oikeutta koskevan Ranskan oikeuskirjallisuuden mukaan ylivoimainen este sisältää kolme osatekijää:

— *extériorité (ulkopuolisuus)*, joka tarkoittaa sitä, että kyseisen seikan on oltava tähän perusteluun vetoavan henkilön tahdosta riippumaton

— *imprévisibilité (ennakoimattomuus)*, joka tarkoittaa sitä, että seikan on oltava sellainen, että sitä ei ole voitu tavanomaisessa tapahtumien kulussa ennakoida ja

— *irrésistibilité (väistämättömyys)*, joka tarkoittaa sitä, että seurauksia ei olisi voitu välttää, vaikka olisi toimittu kaikella huolella. [13]

13 — Ks. de Laubadère, A., Moderne, F. ja Delvolvé, P., *Traité des contrats administratifs*, Nide 1, 2. painos., Paris, 1983, s. 727—731; Llorens, F., *Contrat d'entreprise et marché de travaux publics*, Paris, 1981, s. 506 ja 507. Yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännössä määritellään ylivoimainen este vastaavalla tavalla: ks. erityisesti asia 145/85, Denkavit, tuomio 5.2.1987 (Kok. 1987, s. 565, 11 kohta).

99. Ensimmäinen tapahtuma, johon SERS vetoaa ja jota voidaan pitää ylivoimaisena esteenä, on ensimmäisen tarjouskilpailun epäonnistuminen, joka on sen mukaan aiheuttanut 128 työpäivän viivästyksen.

100. Tältä osin välimiehet ovat todenneet lausunnossaan, että tämä tapahtuma on sattunut SERS:n tahdosta riippumatta. Lisäksi sitä ei ole voitu ennakoida, koska SERS tarjouskilpailun järjestäjänä ei voinut kohtuudella ennakoida, että tarjouskilpailuun osallistujat syyllistyisivät rikkomukseen tekemällä hintoja koskevan yhteisjärjestelyn.

101. Pääasiallinen välimiesten kohtaama ongelma koskee tarjouskilpailun epäonnistumisen seurausten ylitsepääsemätöntä luonnetta. Välimiehet toteavat seurauksena olleen sen, että rakennustyöt on aloitettu lähes kuuden kuukauden viivästyksellä, ja tällainen viivästys, 36 kuukauden kokonaisajanjaksona, vaikuttaa mahdottomalta kuroa umpeen. Se korostaa tältä osin parlamentin edustajan toteamusta, jonka mukaan parlamentin mielestä olisi ensimmäisen tarjouskilpailun epäonnistumisen vuoksi voinut olla perusteltua siirtää sopimusperusteista rakennustöiden aloituspäivää ja sen vuoksi sopimusperusteista valmistumispäivää vastaavalla kohtuullisella ajalla, jos SERS olisi sitä parlamentilta pyytänyt. Välimiehet ovat todenneet tämän jälkeen, että tarjouskilpailun uusinta on ollut parlamentille edullista, koska sen avulla rakentamiskuluja on voitu vähentää huomattavasti.

102. On totta, että 20.12.1994 päivätyssä kirjeessään SERS on vakuuttanut parlamentille, että se noudattaisi puitesopimuksessa vahvistettuja määräaikoja viivästyksestä huolimatta, mutta välimiehet eivät katsoneet tämän kirjeen olevan ratkaiseva. Sen mukaan ylivoimaisen esteen osatekijät ovat luonteeltaan objektiivisia. Niitä on siten arvioitava sellaisenaan riippumatta sellaisesta mahdollisesti virheellisestä arviosta, jonka jokin osapuolista on siitä tehnyt ajankohtana, jona kaikki tämän tapahtuman seuraukset eivät vielä olleet selvästi havaittavissa.

103. Näiden näkökohtien perusteella välimiehet ovat kehottaneet osapuolia tarkastelemaan yhdessä jälkikäteen ensimmäisen tarjouskilpailun epäonnistumisen vaikutuksia rakennustyön kulkuun. Tämän tarkastelun perusteella niiden piti sen jälkeen päättää, oliko syytä katsoa tämän tapahtuman olevan ja missä määrin, sopimusperusteisen valmistumisajan siirtämisperuste (välimiesten lausunnon VII.1 osaston, A luvun, 2 jakson a kohta).

104. Parlamentti kiistää välimiesten päättelyn seuraavilla perusteluilla:

— SERS:n pyyntö, joka koskee sopimusperusteisen valmistumisajan siirtämistä 128 työpäivällä, on tehty liian myöhään. Parlamentille on annettu tieto

vasta sen jälkeen, kun välimiehet oli nimetty, eli huomattavasti sen jälkeen, kun tosiseikat ovat ilmenneet

— SERS on itse hyväksynyt 20.12.1994 päivätyssä kirjeessään sen, että huolimatta ensimmäisen tarjouskilpailun tuloksettomuudesta, sen käytettävissä olevaa liikkumavaraa rakennuksen valmistumiselle oli jäljellä niin paljon, että sen oli mahdollista noudattaa puitesopimuksessa määrättyä valmistumisaikaa. Viivästys, johon vedotaan, ei myöskään ilmene kuukausittaisissa kertomuksissa, jotka koskevat rakennustöiden arvioitua aikataulua. Tämän vuoksi kuukausittaiseen kertomukseen nro 34, joka on päivätty 6.2.1997 — eli vähemmän kuin 11 kuukautta ennen sopimusperusteista valmistumispäivää — sisältyvässä 31.10.1996 päivätyssä rakennustöiden yleistä aikataulua koskevassa suunnitelmassa ei ilmoitettu mitään aikataulun huomattavaa ylitystä, vaikka muita viivästyksiä oli jo ilmennyt kyseisenä ajankohtana. Näin ollen ei ole mahdollista väittää, kuten välimiehet tekevät, että SERS on 20.12.1994 päivätyssä kirjeessään arvioinut virheellisesti tuloksettoman tarjouskilpailun seurauksia.

105. Parlamentin mukaan edellä esitetystä ilmenee, että välimiehet ovat virheellisesti päätelleet, että ensimmäisen tarjouskilpailun seuraukset olivat luonteeltaan väistämättömiä ja ylitsepääsemättömiä.

106. Asiaa koskevista asiakirjoista ilmenee, että rakennuksen runkoa koskevan ensimmäisen tarjouskilpailun epäonnistumisesta on ilmoitettu parlamentille ja että tämän seikan vuoksi osapuolet ovat toimineet yhdessä. Parlamentti on ilmaissut 6.10.1994 päivätyssä kirjeessään huolensa siitä tilanteesta, joka on syntynyt ensimmäisen tarjouskilpailun epäonnistumisen vuoksi. Tässä samassa kirjeessään se on korostanut puitesopimuksessa vahvistettujen määräaikojen noudattamisen tärkeyttä, ja sitä, että jos niitä ei noudateta, olisi maksettava sopimuksessa määrättyä viivästyssakkoa.

107. SERS on yrittänyt rauhoitella parlamenttia tältä osin 20.12.1994 päivätyssä vastauskirjeessään. Kirjeessä on tältä osin nimenomainen väite, jonka mukaan "tarjouskilpailun uusimisesta seuraava viivästys on sellainen, että puitesopimuksessa vahvistettuja määräaikoja voidaan vaikeuksitta noudattaa". Kirjeestä ei ilmene, että 5.2 artiklan nojalla perusteltuun viivästykseen olisi yritetty vedota.

108. Lisäksi 1.1.1995 päivätystä rakennustöiden yleistä aikataulua koskevasta suunnitelmasta ilmenee, että tänä kyseisenä ajankohtana, eli yli puoli vuotta ensimmäisen tarjouskilpailun epäonnistumisen jälkeen, suunnitelmassa ennustettiin vielä rakennustöiden valmistuvan viimeistään lokakuussa 1997.

109. Juuri tässä asiayhteydessä on arvioitava ylivoimaista estettä koskevaa perus-

tetta, johon SERS vetoaa välimiehille osoitetussa 2.3.1999 päivätyssä muistiossaan ja joka perustuu rakennuksen runkoa koskevan ensimmäisen tarjouskilpailun epäonnistumiseen.

110. Aluksi on korostettava, että Ranskan Conseil d'État vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan ylivoimaista estettä koskevia sopimusmääräyksiä on noudatettava tiukasti: jos osapuoli, jota asia koskee, ei vetoa ylivoimaiseen esteeseen sopimuspuolta kohtaan määräajassa, se menettää oikeutensa vedota siihen. [14]

111. On totta, että SERS on varoittanut parlamenttia ajoissa ensimmäisen tarjouskilpailun epäonnistumisesta, mutta asiaa koskevista asiakirjoista ei ilmene mitenkään, että se olisi tässä yhteydessä vedonnut ylivoimaisen esteen olemassaoloon. Päinvastoin tästä voidaan päätellä, että se ei katsonut tämän tapahtuman vuoksi olevan mitään perustetta vedota ylivoimaiseen esteeseen, sen seuraamuksista riippumatta. Näin ollen välimiesten käsittelyssä yli neljä vuotta tämän jälkeen esitettyä ylivoimaista estettä koskevaa väitettä ei voida pitää muuta kuin myöhään tehtynä. Puitesopimuksen 5.2 artiklan mukaisesti on nimittäin heti ilmoitettava kaikista tapahtumista, joiden vuoksi osapuoli, jota asia koskee, vetoaa johonkin tässä määräyksessä vahvistettuun sopimusperusteisen valmistumispäivän siirtämissyyhyn. Vaikka näistä tapahtumista on käsiteltävänä olevassa tapauksessa ilmoitettu, ei ole ilmeistä, että tästä syystä oli pyydetty valmistumispäivän siirtämistä.

112. Vaikka olisi myönnettävä, että ylivoimaiseen esteeseen on vedottu ajoissa, en yhdy välimiesten näkemykseen, jonka mukaan tuloksettoman tarjouskilpailun seuraukset ovat olosuhteet huomioon ottaen olleet sellaiset, että SERS ei ole voinut ymmärtää niitä riittävästi laatiessaan 20.12.1994 päivätyn kirjeensä. Tämä kirje on kirjoitettu yli puoli vuotta kyseisen seikan ilmenemisen jälkeen ajankohtana, jona toisen tarjouskilpailun valmistelu oli jo niin pitkällä, että vaara rakennustöiden viivästymisestä voitiin hyvin arvioida. Edellä 108 kohdassa mainittu yleistä aikataulua koskeva suunnitelma vahvistaa tämän. Näissä oloissa ei voida katsoa, että ensimmäisen tarjouskilpailun epäonnistuminen olisi vääjäämättä ja väistämättä estänyt SERS:iä noudattamasta sopimusperusteista valmistumispäivää.

113. Nämä näkökohdat huomioon ottaen katson, että ylivoimaista estettä koskeva peruste, johon SERS vetoaa rakennuksen runkoa koskevan ensimmäisen tarjouskilpailun epäonnistumisen vuoksi, on esitetty liian myöhään, eikä sitä voida ottaa tutkittavaksi, ja toissijaisesti katson sen olevan perusteeton.

114. Lausunnossaan välimiehet tarkastelevat ylivoimaista estettä, johon SERS vetoaa, tiettyjen yritysten toimintahäiriöihin

14 — Ks. edellä mainittu teos de Laubadère, A., Moderne, F. ja Delvolvé, P. (ks. alaviitteet 5 et 13), s. 739 ja siinä mainittu Conseil d'État'n runsas oikeuskäytäntö.

liittyen, erityisesti siltä osin kuin kyse on DRE-Lefort-Francheteau-konsernin ja laatoittajien vetäytymisestä työmaalta (lausunnon VII.1 osaston, A luvun 2 jakson d kohta).

115. Välimiehet katsovat, että yleensä tällaiset tapahtumat eivät voi olla ylivoimainen este, koska ne eivät täytä ennakoimattomuutta koskevaa perustetta. Yritysten toimintahäiriöt ovat nimittäin melko yleisiä toteutettaessa merkittäviä rakennushankkeita, ja niitä pidetään oikeuskäytännössä siten tavanomaisina rakennustyön riskeinä.

116. Välimiehet hyväksyvät kuitenkin yhden poikkeuksen siltä osin kuin kyse on DRE-Lefort-Francheteau-konsernin toimintahäiriöstä, niiden erityisolojen vuoksi, joissa se on ilmennyt. Kyse on konsernista, joka voitettuaan tarjouskilpailun oli kieltäytynyt allekirjoittamasta siihen liittyvää sopimusta. SERS tarjouskilpailun järjestäjänä ei voinut ennakoida tällaista tapahtumaa. Näin ollen sitä voitiin pitää ylivoimaisena esteenä, jos osapuolet tunnustavat siitä aiheutuneen viivytyksen olevan ylitsepääsemätön. Asianosaisten on tarkasteltava tätä kysymystä.

117. Jos asianosaiset päättelevät, että kyse on ylivoimaisesta esteestä, välimiehet kuitenkin katsovat, että tästä tapahtumasta ei sinänsä seuraa, että SERS vapautuu viivästyssakon maksamisesta. Vapauttaminen tästä maksusta voisi nimittäin johtaa siihen, että toimintahäiriöinen yritys ei joutuisi vastuuseen virheensä seuraamuksista ja parlamentin olisi kärsittävä siitä aiheutuva vahinko. Tämä vahinko on kuitenkin aiheutunut ennen kaikkea SERS:lle, ja se voi saada siitä korvauksen kyseiseltä konsernilta.

118. Jos toimivaltainen tuomioistuin katsoo, että DRE-Lefort-Francheteau-konserni ei ole tehnyt mitään virhettä, osapuolten olisi sen jälkeen tarkasteltava ylivoimaista estettä uudelleen kyseinen tuomioistuimen päätös huomioon ottaen.

119. Parlamentti kiistää tämän osan välimiesten lausunnosta siltä osin kuin se koskee DRE-Lefort-Francheteau-konsernia. Se esittää tältä osin kaksi perustelua. Ensinnäkin puitesopimuksen 24 artiklan mukaisesti SERS:n tekemien hankintasopimusten pitäisi perustua suoraan sen järjestämiin tarjouskilpailuihin. Siten yrityksen kieltäytyminen allekirjoittamasta hankintasopimusta, jota koskeva sen tekemä tarjous oli hyväksytty, olisi sellainen toimintahäiriö, joka ei erotu mitenkään muista sopimusvelvoitteiden noudattamatta jättämisistä. Tällaisessa tapauksessa SERS:n olisi pitänyt, kuten kaikissa tapauksissa, joissa yritys ei enää osallistu rakennustöihin, huolehtia yrityksen korvaamisesta puitesopimuksessa vahvistetuin edellytyksin.

120. Toiseksi parlamentti korostaa, että SERS on nostanut korvauskanteen kyseistä konsernia vastaan. Tämä kanne osoittaa parlamentin mukaan, että viivästys, johon on vedottu, ei ole seurausta ylivoimaisesta esteestä, vaan todellakin ulkopuolisen virheestä.

121. Korostan, että tämä ylivoimaista estettä koskeva väite, siltä osin kuin välimiehet pitävät sitä sellaisena, on mitä ilmeisemmin liian myöhään tehty. Asiaa koskevista asiakirjoista ei ilmene, että parlamentille olisi heti annettu tieto sen perustana olevista tosiseikoista, jotka ovat sattuneet 3.2. ja 5.9.1995 välisenä aikana, eikä että osapuolet olisivat niiden osalta mitenkään toimineet yhdessä puitesopimuksen 5.2 artiklan soveltamiseksi. Jos näin todella on, ylivoimaista estettä koskevaa väitettä, joka on esitetty 2.3.1999 päivätyssä SERS:n muistiossa, ei voida ottaa tutkittavaksi.

122. Asiakysymyksen osalta olen sitä mieltä, että tässä tilanteessa ei voida myöskään katsoa olevan kyse ylivoimaisesta esteestä. Vaikka DRE-Lefort-Francheteau-konsernin asenne sen jättäessä täyttämättä velvoitteet, jotka se oli ottanut vastatakseen tarjouskilpailumenettelyn perusteella, on melko poikkeuksellinen, se ei eroa huomattavasti muiden tyyppisistä rakennustöihin osallistuvien yritysten toimintahäiriöistä. Koska nämä yritysten toimintahäiriöt voivat sellaisenaan toteutua säännönmukaisesti isoilla rakennustyömailla ja ne ovat siten rakennusurakoitsijan ennakoitavissa ja se voi siten varautua niiden varalle määräämällä valmistumisaikaa koskevista tulosvelvoitteista, tällaisen mahdollisen tilanteen ilmeneminen ei voi missään olosuhteissa olla perustelu ylivoimaiseen esteeseen vetoamiselle.

123. Näkemystäni tukee Ranskan oikeuskirjallisuus ja oikeuskäytäntö, jotka ovat äärimmäisen tiukkoja siltä osin kuin kyse on ylivoimaisen esteen hyväksymisestä tapauksissa, joissa julkisen hankinnan osapuolen toimintahäiriön syynä on alihankkija tai ulkopuolinen. [15]

124. Näin ollen päättelen, että ylivoimaista estettä koskevaa väitettä, joka koskee DRE-Lefort-Francheteau-konsernin toimintahäiriötä, ei voida ottaa tutkittavaksi, ja toissijaisesti se on perusteeton.

125. Voin tarkastella asiaa lyhyemmin siltä osin kuin kyse on niistä kahdesta muusta tapauksesta, joissa SERS on vedonnut ylivoimaisen esteen olemassaoloon, eli lakko ja teiden sulkeminen jäätymisen vuoksi. Välimiehet ovat katsoneet tältä osin lausuntonsa VII.1 osaston A luvun, 2 jakson b ja c alakohdassa, että se voitiin hyväksyä

15 — Ks. edellä mainittu teos de Laubadère, A., Moderne, F. ja Delvolvé, P., s. 733; edellä mainittu teos Llorens, F. (ks. alaviite 12), s. 510—512.

vain poikkeuksellisissa oloissa. Asiaa koskevista asiakirjoista ei sitä paitsi ilmene, että SERS olisi ilmoittanut parlamentille tällaisista tapahtumista ajoissa niin, että puitesopimuksen 5.2 artiklaa voitaisiin soveltaa, eikä että osapuolet olisivat tältä osin toimineet yhdessä.

126. Joka tapauksessa, koska SERS ei ole esittänyt välimiehille eikä yhteisöjen tuomioistuimessa mitään erityisolosuhdetta, jonka vuoksi ylivoimaiseen esteeseen olisi oikeutettua vedota, siihen vetoaminen ei mielestäni ole perusteltua.

c) Huonot sääolosuhteet

127. Välimiesten lausunnon VII.1 osaston B luvussa käsitellään seuraavasti SERS:n väitettä, jonka mukaan sopimusperusteista valmistumispäivää on siirrettävä 80 päivällä huonojen sääolosuhteiden vuoksi, jotka ovat hidastaneet rakennustöitä.

128. On selvää, että huonoihin sääolosuhteisiin voidaan puitesopimuksen 5.2 artiklan nojalla vedota sopimusperusteisen valmistumispäivän siirtämisen perusteena, jos kyseiset huonot sääolosuhteet ovat Caisse des congés payés du bâtiment de Strasbourgin hyväksymiä. Välimiehet lisäävät kuitenkin, että 5.2 artiklan soveltaminen edellyttää epäsuorasti, että siinä siirtämisperusteina luetellut tilanteet ovat tosiasiassa vaikuttaneet rakennustyön kulkuun.

129. Tämän vuoksi osapuolten oli tarkasteltava yhdessä Caisse des congés payés du bâtiment de Strasbourgin hyväksymien huonojen sääolosuhteiden konkreettisia seurauksia rakennustyön kulkuun.

130. Parlamentti on korostanut yhteisöjen tuomioistuimessa pidetyssä suullisessa käsittelyssä, että SERS vaikuttaa sen kanssa käymässään kirjeenvaihdossa pitävänsä lähtökohtanaan virheellistä periaatetta, jonka mukaan pelkästään se, että SERS oli ilmoittanut huonoista sääolosuhteista johtuvan viivästyspäivien lukumäärän, riittäisi melkein automaattisesti sopimusperusteisen valmistumispäivän siirtämiseen. Tämä käsitys on oikeudellisesti epätarkka, koska puitesopimuksen 5.2 artiklan mukaisesti siirtämiseen vaaditaan osapuolten yhteistä sopimusta, mikä edellyttää osapuolten yhteistoimintaa. Lisäksi 25 artiklassa SERS:lle asetetaan velvollisuus ilmoittaa parlamentille toimenpiteistä, jotka se aikoo panna täytäntöön viivästyksen korjaamiseksi.

131. Parlamentti katsoo, että SERS:n käsitys on myös epätarkka asiakysymyksen osalta. Kaikista huonoista sääolosuhteista ei ole seurauksena se, että rakennustyöt keskeytyvät työmaalla kokonaisuudessaan. Osapuolet määrittelevät siten yhdessä toimien, mitkä ovat olleet niiden konkreettiset vaikutukset rakennustöiden jatkamiseen.

132. On nimittäin yleisesti tunnustettu tosiseikka, että ulkona suoritetut rakennustyöt ovat alttiita huonoille sääolosuhteille: jäätymiselle ja lumelle, rankkasateille ja kovalle tuulelle. Määräykset, jotka koskevat huonoista sääolosuhteista johtuvien viivästysten seurauksia, ovat siten rakennussopimuksissa yleisiä. Tältä osin puitesopimuksen 5.2 artiklassa ei ole mitään poikkeuksellista.

133. Olen yhtä mieltä välimiesten lausunnon kanssa, jonka mukaan 5.2 artiklaan sisältyy epäsuora edellytys siitä, että pelkkä huonoihin sääolosuhteisiin perustuvan viivästyksen ilmeneminen ei ole sellaisenaan automaattisesti sopimusperusteisen valmistumispäivän siirtämisperuste. Merkittäviä ovat ainoastaan huonojen sääolosuhteiden konkreettiset seuraukset rakennustyön kulkuun.

134. Kaikilla sääolosuhteilla ei ole samoja vaikutuksia. Esimerkiksi myrsky voi työmaalla tehdä tietyt tuulelle alttiit rakennustyöt vaarallisiksi ja mahdottomiksi, kun taas se ei juurikaan estä muiden toimintojen jatkamista rakennelmien suojassa. Toisaalta mitä enemmän rakennustyö edistyy, sitä vähemmän se on altis huonoille sääolosuhteille. Tavallisesti rakennus on aluksi suojattu sateelta, siten tuulelta ja lopuksi jäätymiseltä. Tältä osin on vielä korostettava, että rakennustyöt sellaisenaan voivat olla enemmän tai vähemmän vahinkoalttiita toteutettujen varotoimenpiteiden mukaan. Lopuksi huonoista sääolosuhteista johtuvan viivästyksen seurauksia on arvioitava ottaen huomioon viivästyksen merkitys muihin rakennustyömaan toimintoihin nähden ja sen vaikutus hankkeen vähimmäisaikatauluun.

135. Näin ollen on kutakin huonoista sääolosuhteista johtuvaa viivästystapausta arvioitava perusteellisesti sen määrittämiseksi, voidaanko niihin vedota ja missä määrin sopimusperusteisen valmistuspäivän siirtämiseksi. Puitesopimuksen 5.2 artiklan määräys, jonka mukaan osapuolten on päästävä yksimielisyyteen tältä osin, on hyödyllinen ja tarpeellinen.

136. Asiaa koskevista asiakirjoista ilmenee, että osapuolet ovat olleet yhteydessä toisiinsa, mutta yhteistoimintaa ei ole tehty. SERS on säännönmukaisesti ilmoittanut parlamentille huonoista sääolosuhteista, ja se on lähettänyt samalla kertaa Caisse des congés payés du bâtiment de Strasbourgin antamat todistukset. Siten se on lähettänyt erityisesti 1.3.1996, 11.4.1996, 9.7.1996, 3.2.1997, 9.4.1997 ja 13.8.1997 päivätyt

kirjeet. Parlamentti on vastannut erityisesti 18.3.1996, 25.3.1996, 21.6.1996 ja 18.7.1996 päivätyillä kirjeillä. Näiden viimeksi mainittujen kirjeiden sisältönä oli joka kerta se, että parlamentti ei voinut hyväksyä mitään valmistumispäivän siirtämistä ilman osapuolten etukäteen tekemää sopimusta. Kuitenkaan asiaa koskevia asiakirjoja arvioitaessa ei ilmene, että osapuolet olisivat koskaan toimineet yhdessä tätä varten.

137. Sitä vastoin asiakirjoista ilmenee selvästi, että tällainen yhteistoiminta on ollut tarpeen. Joidenkin SERS:n lähettämien kirjeiden liitteinä olevia asiakirjoja tarkasteltaessa ilmenee, että huonoista sääolosuhteista johtuvia korvauksia on maksettu rajalliselle määrälle työntekijöitä. Näin ilmenee esimerkiksi SMAC ACIEROID -nimisen yrityksen 6.6.1997 päivätystä todistuksesta, joka koskee 3—8:aa työntekijää. Vaikuttaa ensi näkemältä hyvin epätodennäköiseltä, että näin vähäisen työntekijämäärän puuttuminen rakennustyömaalta, jossa heitä oli satoja ja joskus yli tuhansia, olisi pysäyttänyt rakennustyöt kokonaan.

138. En voi arvioida sitä, kuinka täydellisiä asiaa koskevat asiakirjat ovat. On kuitenkin selvää, että sellaisina kuin ne on esitetty yhteisöjen tuomioistuimelle, yhteisöjen tuomioistuin ei voi niiden perusteella tehdä perusteltua päätöstä, edes summittaista, niistä tosiseikkoja koskevista kysymyksistä, joihin sen on vastattava ennen kuin se ottaa käsiteltäväkseen kysymyksen siitä, missä määrin huonot sääolosuhteet, joihin SERS vetoaa, voivat perustella puitesopimuksen 5.2 artiklan soveltamista.

139. Sen vuoksi teen tämän kysymyksen osalta sen päätelmän, että yhteisöjen tuomioistuimen on nimettävä välituomiolla asiantuntija, jonka tehtävänä on vastata seuraaviin kysymyksiin:

— Onko SERS:n ilmoittamilla huonoilla sääolosuhteilla ollut merkittävä epäsuotuisa vaikutus rakennustyön vähimmäisaikatauluun, ottaen huomioon, että rakennustöiden oli määrätty valmistuvan viimeistään 31.12.1997?

— Jos vastaus on myönteinen, mikä on ollut tämän viivytyksen merkitys työpäivinä laskettuna?

Asianosaisten on toimitettava asiantuntijalle kaikki tiedot, joita tämä tarvitsee lausuntonsa laatimiseksi.

d) Hallinnolliset kieltomääräykset

140. Välimiehet ovat hylänneet SERS:n vaatimuksen, joka koski valmistumispäivän siirtämistä kyseisellä perusteella 20 työpäivällä, sen vuoksi, että tästä määräajan pidentämisestä oli määrätty puitesopimuksen 3.3 artiklassa eikä 5.2 artiklassa (välimiesten lausunnon VII.1 osaston C luku).

141. Olen yhtä mieltä tämän näkemyksen kanssa, jota osapuolet eivät sitä paitsi ole nimenomaisesti kiistäneet.

e) Lisärakentaminen ja muutokset (puitesopimuksen 5.3 artikla)

142. Sopimuksen 5.3 artiklan mukaisesti Euroopan parlamentin pyytämää tai sen hyväksymää lisärakentamista tai muutoksia pidetään erillisenä valmistumispäivän siirtämisperusteena. Kaikkien näiden muutosten osalta lisämääräajat on vahvistettava puitesopimuksen liitteessä 5 olevan pöytäkirjan mukaisesti.

143. Mainitun pöytäkirjan mukaisesti SERS:n on ilmoitettava parlamentille suunniteltujen muutosten kokonaisvaikutuksista. Allekirjoittaessaan nämä muutokset parlamentti siirtää välittömin vaikutuksin puitesopimuksen 3 artiklassa tarkoitettua valmistumispäivää vastaavan kohtuullisen ajan.

144. *Fiche modificative PEU 008*:n osalta välimiehet ovat päätelleet, että koska parlamentti on hyväksynyt sen nimenomaisesti, minkä toimivaltaisen virkamiehen allekirjoitus osoittaa, valmistumispäivää siirretään 20 työpäivällä (välimiesten lausunnon VII.1 osaston D luku).

145. Parlamentti kiistää tämän päätelmän korostaen, että kyseinen *fiche* ei sisältänyt mitään mainintaa viivästyksestä. Lisäksi parlamentin mukaan muutosten huomioon ottamiseksi tehdyt työt eivät todellisuudessa olleet aiheuttaneet minkäänlaista viivästystä.

146. Parlamentin väitettä ei mielestäni voi hyväksyä. Tarkasteltaessa *fiche modificative PEU 008*:aa, josta parlamentti on liittänyt jäljennöksen kanteensa liitteeseen XVIII, voidaan todeta, että kohdassa, jonka otsikkona on "muutoksen vaikutus määräaikaan", mainitaan, että näistä rakennustöistä johtuva määräajan pidennys vähimmäisaikaan on yhtä pitkä kuin aika,

joka on kulunut 31.8.1995 ja sen päivän välillä, jona SERS on vastaanottanut parlamentin hyväksymän *fichen*. Parlamentin hallintoasioiden pääjohtaja on allekirjoittanut tämän *fichen* 26.9.1995, ja se on tullut takaisin SERS:lle 28.9.1995. Parlamentti ei ole ilmaissut mitään määräaikaa koskevaa varaumaa *fiches*sä itsessään eikä liitteenä olevassa asiakirjassa.

147. Korostan vielä, että parlamentin väitteellä, jonka mukaan pyydettyjen muutosten huomioon ottamiseksi tehdyt työt eivät olisi aiheuttaneet mitään viivästystä, ei ole merkitystä tältä osin. Puitesopimukseen liitetyn pöytäkirjan mukaan parlamentin hyväksyessä muutosehdotuksen valmistumispäivä siirtyy automaattisesti siinä mainitulla ajalla.

148. Näin ollen teen sen päätelmän, että allekirjoitettaessa *fiche modificative PEU 008* parlamentin nimissä puitesopimuksen 3.2 artiklassa mainittu valmistumispäivä on siirtynyt 20 työpäivällä.

f) Puitesopimuksen 6.3 artiklan soveltaminen

149. Kuten olen maininnut edellä 71 kohdassa, puitesopimuksen 6.3 artiklan viimeisestä kohdasta ilmenee, että parlamentin ei tarvitse maksaa viivästyskorkoa 3.2 ja 5.1 artiklaan yhdessä 5.2 ja 5.3 artiklan kanssa perustuvasta valmistumispäivästä alkaen.

150. Vielä on vastattava siihen kysymykseen, johtuuko tämän päivän ylitys SERS:n laiminlyönnistä tai moitittavasta toiminnasta tai onko yhteisöjen tuomioistuimen päätettävä, että tällaiseen ylitykseen ei ole mitään perustelua.

151. Mielestäni 6.3 artiklan viimeistä kohtaa on tulkittava ja sovellettava suppeasti ottaen huomioon puitesopimuksen rakenne, kun sen 3.3 artiklassa ensinnäkin määrätään joukko laajasti määriteltyjä syitä, joiden vuoksi SERS:lle voidaan myöntää kolmen kuukauden lisäaika, ja kun sen 5.2 ja 5.3 artiklassa annetaan tämän jälkeen SERS:lle suuri määrä mahdollisuuksia siirtää sopimusperusteista valmistumispäivää. Muussa tapauksessa tässä määräyksessä parlamentille annettu suoja olisi kuviteltu.

152. Tällainen tulkinta edellyttää, että niiden muiden kuin 5.2 artiklassa lueteltujen syiden, joiden vuoksi sopimusperusteisen valmistumispäivän siirtäminen voi olla perusteltua, on oltava ilmeisiä, eli niiden on oltava selviä ja vakavia. SERS ei ole esittänyt mitään sellaisia perusteita. Perusteluilla, joita se esittää kyseisen määräyksen tulkinnasta ja soveltamisesta, pyritään ennen kaikkea rajoittamaan sen soveltamisalaa.

153. Asiaa koskevissa asiakirjoissa ei ole enempää mainintoja, joiden perusteella voitaisiin päätellä, että SERS olisi, kun oli tullut ilmeiseksi, että rakennus saataisiin valmiiksi — huomattavasti — päivämäärän 31.12.1997 jälkeen, tehnyt aloitteita toimiakseen parlamentin kanssa yhdessä siltä osin kuin kyse oli vaikeuksista, joita sillä oli saada rakennus valmiiksi. Se on tyytynyt vetoamaan 5.2 artiklassa mainittuihin siirtämissyihin yrittämättä päästä tästä seikasta yksimielisyyteen parlamentin kanssa.

154. Tältä osin katson erityisen merkittäväksi 16.9.1997, 6.4.1998 ja 5.5.1998 päivätyt kirjeet, joissa parlamentti on ilmeisen perustellusti ilmaissut huolensa niistä seurauksista, joita viivytyksillä olisi määrättyyn valmistumispäivään, jota siirrettäisiin vieläkin enemmän. Näihin kirjeisiin ei ole vastattu, tai ainakaan ne eivät ole saaneet SERS:iä toimimaan pääurakoitsijana millään merkittävällä tavalla.

155. Jos ei ole mitään selviä ja vakavia syitä hyväksyä sitä, että 5.2 ja 5.3 artiklan mukaisesti määritettyä valmistumispäivää siirretään uudestaan, katson, että parlamentti on vapautettu velvollisuudestaan maksaa viivästyskorkoa kyseisestä, myöhemmin tarkemmin määriteltävästä päivästä alkaen.

g) Kulut

156. Kirjelmässään, jossa SERS ja Strasbourgin kaupunki esittävät oikeudenkäyntiväitteen, ne vaativat, että parlamentti velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut ja maksamaan 20 000 euron suuruinen korvaus. Asiakysymystä koskevissa vaatimuksissaan ne ovat vaatineet, että parlamentti velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut ja maksamaan 300 000 Ranskan frangin suuruinen korvaus.

157. Parlamentti on vaatinut SERS:n ja Strasbourgin kaupungin velvoittamista korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

158. Huomautan tältä osin, että työjärjestyksen 69 artiklan 3 kohdan mukaisesti yhteisöjen tuomioistuin voi velvoittaa asianosaisen korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jotka tuomioistuin katsoo asianosaisen tarpeettomasti tai haitantekona aiheuttaneen toiselle asianosaiselle. Koska kuitenkaan SERS ja Strasbourgin kaupunki eivät ole tukeneet tällaisia vaatimuksiaan vakuuttavilla tosiseikoilla tai perusteluilla eikä millään asian käsittelyn kulkuun liittyvällä seikalla voida perustella, että parlamentti olisi toiminut moitittavasti, nämä vaatimukset on hylättävä.

159. Siltä osin kuin yhteisöjen tuomioistuimen päätöksellä ei ratkaista lopullisesti käsiteltävänä olevaa riitaa, sen on päätettävä oikeudenkäyntikuluista lopullisen tuomion antaessaan.

V Ratkaisuehdotus

160. Edellä esitetyn perusteella teen seuraavat päätelmät:

1) Tutkittavaksi ottaminen

a) Oikeudenkäyntiväite, jonka Societé d'équipment et d'aménagement de la région de Strasbourg (SERS) ja Strasbourgin kaupunki ovat tehneet yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 91 artiklan 1 kohdan nojalla Euroopan parlamentin kannetta vastaan, on hylättävä.

b) SERS:n ja Strasbourgin kaupungin liitännäinen kanne välimiesten lausuntoa vastaan voidaan ottaa tutkittavaksi.

c) Parlamentin kanne voidaan ottaa tutkittavaksi myös siltä osin kuin siinä mennään pidemmälle kuin kanteessa välimiesten lausuntoa vastaan.

2) Asiakysymys

a) IPE IV -rakennuksen sopimusperusteinen valmistumispäivä on 31.12.1997, jota on mahdollisesti siirretty jonkin Euroopan parlamentin sekä SERS:n ja Strasbourgin kaupungin välisen puitesopimuksen 5.2 ja 5.3 artiklassa mainitun syyn vuoksi. Tämän vuoksi liitännäinen kanne, jonka SERS ja Strasbourgin kaupunki ovat nostaneet välimiesten lausunnon V.3 osastoa vastaan, ei ole perusteltu.

b) Puitesopimuksen 6.3 artiklan viimeisen kohdan nojalla ajanjakso, jona parlamentti on vapautettu maksamasta viivästyskorkoa, alkaa sopimusperusteisesta valmistumispäivästä, joka perustuu 3.2 ja 5.1 artiklaan yhdessä 5.2 ja

5.3 artiklan kanssa. Tämä vapautuminen edellyttää kuitenkin kahden vaihtoehtoisen edellytyksen täyttymistä:

— sopimusperusteisen valmistumispäivän ylittämisen syynä on SERS:n moitittava toiminta

tai

— puitesopimuksen 29 artiklassa tarkoitettu tuomioistuin, eli käsiteltävänä olevassa asiassa yhteisöjen tuomioistuin, ei voi katsoa viivästystä perustelluksi.

c) SERS ja Strasbourgin kaupunki eivät voi perustellusti vedota puitesopimuksen 5.2 artiklassa tarkoitettuun ylivoimaiseen esteeseen siltä osin kuin kyse on seuraavista tapahtumista:

— IPE IV -rakennuksen runkoa koskevan ensimmäisen tarjouskilpailun epäonnistuminen

— rakennustyöhön osallistuvien yritysten, erityisesti DRE-Lefort-Francheteau-konsernin toimintahäiriöt

— lakot, ja

— teiden sulkeminen jäänmuodostuksen vuoksi.

d) SERS ja Strasbourgin kaupunki voivat vedota 5.2 artiklassa tarkoitettuihin huonoihin sääolosuhteisiin. Yhteisöjen tuomioistuimen on nimitettävä välipäätöksellä asiantuntija, joka voi antaa sille lausuntonsa seuraavista kysymyksistä:

— Onko SERS:n ilmoittamilla huonoilla sääolosuhteilla ollut merkittävä epäsuotuisa vaikutus rakennustyön aikataulun vähimmäisaikaan ottaen huomioon, että rakennustöiden oli määrätty valmistuvan viimeistään 31.12.1997?

— Jos vastaus on myönteinen, mikä on ollut tämän viivytyksen merkitys työpäivinä laskettuna?

e) SERS ja Strasbourgin kaupunki eivät voi perustellusti vedota puitesopimuksen 5.2 artiklan mukaisiin hallinnollisiin kieltomääräyksiin.

f) Puitesopimuksen 5.3 artiklan mukaisesti allekirjoitettaessa *fiche modificative PEU 008* asianmukaisesti parlamentin nimissä SERS:lle myönnetään sopimusperusteisen valmistumispäivän siirtäminen 20 työpäivällä.

g) SERS ei ole esittänyt riittävän selviä ja vakavia syitä hyväksyä 5.2 ja 5.3 artiklan mukaisesti määritetyn valmistumispäivän siirtämistä uudestaan. Tämän vuoksi parlamentti on 6.3 artiklan viimeisen kohdan mukaisesti vapautettu velvollisuudestaan maksaa viivästyskorkoa kyseisestä, myöhemmin tarkemmin määriteltävästä päivästä alkaen.